

ADORAMUS TE

ČASOPIS O DUCHOVNEJ HUDBE

Ročník XVI

Číslo 1/2013

Vydáva
Ústav hudobného umenia, vedy a sakrálnej hudby
PF KU v Ružomberku

V ČÍSLE:

SPEVY POČAS PÔSTNEHO A VELKONOČNÉHO OBDOBIA AMANTIUS AKIMJAK

Profesor liturgického spevu a posvätnej hudby z Katolíckej univerzity v Ružomberku vysvetľuje zmysel a obsah pôstneho a Veľkonočného obdobia. V článku ponúka aj rozdelenie piesní z JKS pre tieto liturgické obdobia. Upozorňuje taktiež na Direktórium pre organistov, ktoré ponúka aj ďalšie možnosti liturgických spevov okrem piesní z JKS. Pôst opisuje ako liturgické obdobie, v ktorom sa spolu s Kristom pripravujeme na slávenie Ježišovho umučenia, smrti a zmŕtvychvstania; a to pôstom, modlitbou a rozjímaním nad jednotlivými zastaveniami krížovej cesty. Vo Veľkonočnom období slávime Kristovo víťazstvo nad smrťou, hriechom a nad mocou zlého ducha. Spievame radostné Aleluja, očakávame zoslanie Ducha Svätého a Kristov príchod, kým nepríde v sláve.

POSLANIE HUDBY A SPEVU V KATECHÉZE A JEJ VZŤAH K LITURGICKÉMU SLÁVENIU ZA ÚČASTI DETÍ KATARÍNA HUDÁKOVÁ

Problematika omší za účasti detí je aktuálnou otázkou súčasnej doby aj vzhľadom k tomu, že požiadavky Druhého vatikánskeho koncilu (DVK) v tejto oblasti sú len postupne uvádzané do praxe. Iniciatívy liturgickej obnovy, iniciované liturgickým hnutím a zavŕšené koncilom, neboli doposiaľ naplnené. Tento príspevok ponúka pohľad na spevy detí v katechéze a počas slávenia svätej omše za účasti detí. Cieľom je upriamiť pozornosť na význam hudby a spevu v katechéze a poukázať na vplyv a súvis týchto katechetických prvkov s liturgickým slávením. Autorka v článku vymedzuje konkrétne požiadavky na liturgické spevy pre omše za účasti detí a taktiež predstavuje možnosti uplatnenia hudobných nástrojov v rámci liturgie. Zároveň vymedzuje vzťah medzi katechézou a liturgiou.

LITURGICKÉ SKLADBY PETRA EBENA POUŽÍVANÉ V PROSTREDÍ KATOLÍCKEJ LITURGIE NA SLOVENSKU LADISLAV ONDERČIN

Doktorand hudobného umenia na PF KU, vo svojej štúdii predstavuje českého hudobného skladateľa Petra Ebena. Vyzdvihuje jeho vklad pri obohatení liturgie na Slovensku svojimi hudobnými kompozíciami. V článku sa zaoberá aj problematikou adaptácií Ebenových nápevov na responzóriové žalmy, na Sanctus a ďalšie, ktoré sa nachádzajú v slovenských liturgických spevníkoch. Je tu reč aj o adaptácii Ebenových piesní a antifón.

KURZ PRE ORGANISTOV A KANTOROV V TERCHOVEJ V DŇOCH 7.-12. JÚLA 2013 PF KU V RUŽOMBERKU, ÚSTAV HUDOBNÉHO UMENIA, VEDY A SAKRÁLNEJ HUDBY

Na pravidelný kurz v Terchovej pre organistov, kantorov, žalmistov a kandidátov pre túto službu v Cirkvi sa môžu záujemcovia prihlásiť na základe informácií, ktoré sú uvedené v tomto čísle časopisu.

NOTOVÁ PRÍLOHA

Vlastimil Dufka – Stíšme sa v Božom Slove, Božie zrkadlo. Gregoriánsky chorál – Teba, Bože Chválime – partitúra pre organ.

Číslo 1/2013 pripravil Amantius Akimjak

ADORAMUS TE

časopis o duchovnej hudbe

Pre Hudobnú subkomisiu Liturgickej komisie
Konferencie biskupov Slovenska
v spolupráci
s Ústavom hudobného umenia, vedy
a sakrálnej hudby PdF KU v Ružomberku
vydáva
Liturgická komisia Spišskej diecézy

Vychádza štvrťročne

Predseda redakčnej rady
J. E. Mons. Dr. Andrej Imrich, biskup
zodpovedný za posvätnú hudbu v LK KBS
Zodpovedný redaktor:
Doc. ThDr. Lic. Rastislav Adamko, PhD.
Zástupca zodpovedného redaktora:
Prof. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.
tajomník Hudobnej subkomisie LK KBS

Redakčná rada:

Doc. PaedDr. ThDr. P. Ambroz Martin Štrbák, O.Praem. PhD.
PaedDr. Mgr. art. Zuzana Zahradníková, PhD.
PaedDr. Mgr. art. Mário Sedlár, PhD.
ThDr. Vlastimil Dufka, SJ. PhD.
Mgr. Rastislav Podpera, PhD.
Doc. Dr. Ján Velbacký, ArtD.
PaedDr. Janka Bednáriková, PhD.
Mgr. Júlia Pokludová, PhD.
Mgr. art. Stanislav Šurin
Mgr. Matej Bartoš
Mgr. Ladislav Onderčín
Mgr. art. Ján Gabčo
MgA. Marcel Kapala
Mgr. art. Jana Skladaná

Adresa redakcie:

Ústav hudobného umenia, vedy a sakrálnej hudby
PdF KU v Ružomberku
Hrabovská cesta 1
034 01 Ružomberok
tel./fax: +421 44/4320961
mobil: +421 908 619 482
e-mail: adoramuste.redakcia@gmail.com

Distribúcia a prijímanie objednávok:

Liturgická komisia Spišskej diecézy
053 02 Spišský Hrhov, Klčov, č. 27
tel.: +421 53/459 2496, fax: +421 53/459 9138
mobil: +421 905 494 370
e-mail: amo@stonline.sk

Príspevky na časopis možno zasielať
na č. účtu: 0520988040/0900
Konštantný symbol 0308
Slovenská sporiteľňa Levoča

Tlač:

MTM Levoča, Nám. Majstra Pavla 54
053 01 Levoča

Redakcia si vyhradzuje právo na úpravy rukopisov.
Zaslané príspevky nevraciam.

Cena jedného čísla: 2 eura
Ročné predplatné: 8 eur
EV 3467/09
ISSN 1335-3292

Podávanie novinových zásielok povolené
pod číslom 021288611 SS PPS Košice 12

OBSAH 1/2013

Na úvod

Foreword

AMANTIUS AKIMJAK 2

Liturgické spevy počas pôstneho a veľkonočného obdobia
Singings in Lent and Easter Period

AMANTIUS AKIMJAK 3

Poslanie hudby a spevu v katechéze a jej vzťah k
liturgickému sláveniu za účasti detí

*The Role of Music and Singing in Catechesis and its
Relation to liturgical Celebration with the Presence of
Children*

KATARÍNA HUDÁKOVÁ 5

Liturgické skladby Petra Ebena používané v prostredí
Katolíckej cirkvi na Slovensku

*Liturgical Works of Peter Eben used in catholic Liturgy in
Slovakia*

LADISLAV ONDERČÍN 16

Interpretačná analýza Vianočných variácií Op. 20
od Marcela Duprého

*Interpretative Analysis of Christmas Variations op. 20
by Marcel Dupre*

DANIEL GABČO 20

Problematika starostlivosti o píšťalové organy na
Slovensku

The Issue of Caring for pipe Organs in Slovakia

PETER FRANZEN 24

Udalosti v oblasti cirkevnej hudby

Reporting - Events within the Scope of Church Music

AMANTIUS AKIMJAK 29

Kurz pre organistov a kantorov v Terchovej v dňoch
7. - 12. júla 2013

PF KU v Ružomberku, Ústav hudobného umenia, vedy
a sakrálnej hudby

*Workshop for Organists and Cantors in Terchová on july
7th - 12th 2013*

*FE CU in Ružomberok, the Institute of musical Art,
Science and sacred Music*

..... 30

RESUMÉ – SUMMARY 32

Titulná strana: Zreštaurovaný organový pozitív Valentina
Arnolda v Trnavskej bazilike.

*Front-page: Restored organ Positive of Valentin Arnold Basilica
in Trnava.*

Photo: Peter Macejka

NA ÚVOD

Vstupujeme do šestnásteho ročníka nášho časopisu Adoramus Te. Slávnosťou Krstu Pána sme zakončili vianočné obdobie a po krátkom cezročnom období vstupujeme do pôstneho obdobia a pripravujeme sa na slávenie Veľkonočných sviatkov.

Pôstne obdobie je zamerané na Veľkú noc, veď pôstna liturgia nás pripravuje na slávenie veľkonočného tajomstva jednak katechumenov, neokatechumenov, či deuterokatechumenov, ale aj všetkých veriacich. Katechumeni, totiž na Veľkú noc prijímajú sviatosti kresťanskej iniciácie a hneď po Veľkej noci nasledujú zas v našich farnostiach vysluhovania sviatosti birmovania. Katechumeni, ale aj birmovanci by sa mali počas prípravy jednotlivými stupňami uvádzať do kresťanského života, alebo pripravovať sa na prevzatie úloh od Cirkvi – vyznávať svoju vieru pred inými, učiť iných modliť sa a ohlasovať radostnú zvesť Ježiša Krista, ktorú nám zachoval vo svojich evanjeliách.

Toto všetko by mal mať na mysli aj organista a kantor, keď pripravuje liturgické spevy pre jednotlivé slávenia s Božím ľudom, aby svojim spevom a hrou na organe mu skutočne slúžil.

Na začiatku Pôstneho obdobia nás Cirkev slovami Ježiša Krista: Kajajte sa a verte evanjeliu (Mk 1,15) vyzýva na pokánie. V evanjeliu svätého Matúša je táto výzva spojená s myšlienkou priblíženia sa nebeského kráľovstva. Uveriť evanjeliu znamená vlastne prijať nebeské kráľovstvo. Pokánie je podmienkou toho, aby sme sa stali schopnými prijať Boha. Patrí to k podstate kresťanstva. Skutky apoštolov jednou vetou opisujú kresťanstvo takto: Boh aj pohanom daroval pokánie, aby mali život. (Sk 11,18).

Čo máme robiť my? Pokánie začína tým, že uznávame svoju hriechnosť. To je prvý krok. Dnešný svet žije v „ošiali nevinnosti“. Človek nevie prijať skutočnosť hriechu, ak nejestvuje kompetentné fórum, ktoré by mu ho vedelo odpustiť. Hriech, ak nemá výhľad na odpustenie, možno iba poprieť. Riešenie prináša jedine Boh, ktorý sa k nám priblížil v Ježišovi Kristovi a v ňom nám ponúka zmierenie. Sv. Lev Veľký nás povzbudzuje slovami: „Čo má teda, milovaní, robiť kresťan v každom čase, to treba teraz konať usilovnejšie a nábožnejšie, aby sa apoštolská ustanovizeň štyridsiatich dní naplnila pôstom, a to nielen striednosťou v jedle, ale a predovšetkým, že sa zbavujeme nerestí.“ (Sermo 6 de Quadragesima).

Organista túto skutočnosť zvýrazňuje tým, že hudobné nástroje používa v pôste len na udržiavanie a sprevádzanie spevu a vyhýba sa prelúdiám. Výnimkou sú nedeľa Laetare, slávnosti a sviatky.

Obdobie päťdesiatich dní od nedele Pánovho zmŕtvychvstania do nedele Zoslania Ducha Svätého sa slávi v radosť a plesaní ako jeden sviatočný deň, ba aj ako jedna „veľká nedeľa“. Predovšetkým v týchto dňoch nech organista hrá a spieva slávnostné Aleluja, preluduje a spolu so svojimi spevákmi nech s radostným srdcom chváli Boha. (Porov. VSLR, 22).

Amantius Akimjak

LITURGICKÉ SPEVY POČAS PÔSTNEHO A VELKONOČNÉHO OBDOBIA

AMANTIUS AKIMJAK

Štyridsaťdňová príprava „Paschy“ t.j. slávenia tajomstva umučenia smrti a Zmŕtvychvstania Pána, teda „Veľkej noci“, nie je len obdobím, v ktorom si „spomínáme“ na umučenie nášho Pána Ježiša Krista, ale je to zároveň lútosť nad našimi hriechmi a hriechmi iných ľudí a najmä spojenie sa s Ježišom Kristom v jeho utrpení a to s našou každodennou obetou a utrpením, aby sme mohli mať s ním účasť aj na jeho slávnom zmŕtvychvstani. Z tohto dôvodu prvá časť pôstu je viac zameraná na našu kajúcnosť, na uvedomenie si svojej hriešnosti, ale zároveň na možnosť zbaviť sa hriechu kajúcnosťou a prijatím sviatosti zmierenia. Druhá časť pôstu, od piatej pôstnej nedele je zameraná na sprítomnenie Ježišovho umučenia, smrti a zmŕtvychvstania, kedy už prechádzame do veľkonočného obdobia.

I. pôstna nedela, je dňom víťazného boja Ježiša Krista so satanom, s temnotou hriechu. Kristus víťazí mocným Božím slovom. Myšlienku procesiového spevu nám predstavuje žalm 91 (90):

Introit: Keď ku mne zavolá, ja ho vyslyším, zachránim ho, oslávim a obdarím dlhým životom (Ž 90, 15-16), Graduál (Ž 90, 11-12), Tractus (Ž 90. 1-7 et 11-16), Offertórium (Ž 90, 4-5), Communio: Svojimi krídlami ťa zacloní a uchýliš sa pod jeho perute. Jeho pravda je štítom a pancierom, nebudeš sa báť nočnej hrôzy, ani šípu letiaceho vo dne (Ž 90, 4-5). Vhodným liturgickým spevom pre túto nedelu by mohla byť skladba skomponovaná hudobným skladateľom Jozefom Seuffertom, uverejnená v LS II na str. 47. A to žalm 91(90) s refrénom : Pane, buď so mnou v mojich skúškach. Pri tomto žalme je podľa pokynov Lekcionára I, str. 721 poznámka, že sa tento žalm môže spievať „počas celého pôstneho obdobia“. Ľud tento žalm môže zaspievať aspoň tak, že sa doň zapája spevom refrénu.

II. pôstna nedela je Dňom „Illuminácie“ – Božieho Jasu či osvietenia. V evanjeliu čítame:

„Tvár mu zažiarila sťa slnko, a odev mu zbelel ako svetlo“ (Mt 17,2). Apoštoli mali možnosť nazrieť do našej nebeskej vlasti a Peter vtedy zvolal: „Pane, dobre je nám tu“ (Mt 17,4). V tento deň by sme mohli napríklad spievať žalm 26, so slovami: „V srdci mi znejú tvoje slová: Hľadajte moju tvár!“ Pane, ja hľadám tvoju tvár (Ž 26, 8-9). Nebeský Otec v evanjeliu nám na náš spev potom odpovedá: „Toto je môj milovaný syn, v ktorom mám zaľúbenie, počúvajte ho!“ (Mt 17,5) Tieto myšlienky máme v našom Liturgickom spevníku II zhudobnené nápevom od pátra J. Gelineau a D. Stefaniho na str. 67 s refrénom pre ľud: Verím, že uvidím dobrodenia Pánove v krajine žijúcich, alebo LS II str. 85 s refrénom: Pán je moje svetlo a moja spása.

III. nedela pôstna až V. nedela.

V liturgickom roku A, sú to dni obnovy sv. Krstu, dni tzv. druhotného krstu, ktorý sa uskutočňuje vo sviatosti zmierenia. Introit III. Pôstnej nedele: Vylejem na vás vodu čistú, a budete očistený od všetkej špiny, a vložím do vás nového ducha (Ez 36, 23-26), alebo Introit V. pôstnej nedele: Súď ma, Bože, a rozhodni môj spor s neverným ľudom (Ž 42 /41/ a 43 /42/). Tieto krstné myšlienky máme v LS II s. 177 s refrénom pre ľud: Po Bohu žízni moja duša, po Bohu živom.

V liturgickom roku B, je to obdobie zamyslenia sa nad osobou Ježiša Krista, ktorý nás vykúpil cez tajomstvo „Paschy“. Evanjelium: „Toto je môj milovaný syn“ (Mk 9,7).

V liturgickom roku C, sú to viac dni, v ktorých sme vyzvaní k premene života. Evanjelium: „Ako sa modlil, zmenil sa vzhľad jeho tváre“ (Lk 9, 29).

V tieto pôstne nedele máme teda spievať piesne o krste (A), zdôrazňovať nimi víťazstvo kríža (B), a povzbudzovať sa k pokániu (C), t.j. k zmene života cez sviatostné zmierenie.

Pri pohľade na piesne JKS môžeme kon-

štatovať, že tam máme piesne prevažne vyjadrujúce žiaľ a bôľ nad Ježišovými mukami, ktoré majú svoje miesto v posledné dva týždne pôstu a môžeme ich spievať aj cez celý pôst, najmä pri krížovej ceste, aj pri sv. omšiach, ale nemali by sme zabúdať aj na tento nový pokoncilový pohľad pôstneho obdobia a zohľadniť ho zaradením týchto žalmových spevov medzi piesne z JKS. Veď vo sv. Písme čítame „Spievajte Bohu žalmy, hymny a duchovné piesne!“

Osobitné postavenie vo Sv. týždni majú pasie, ktoré sú súčasťou evanjelia, preto by reč Krista mal spievať kňaz a spolu s ním ďalší dvaja speváci zo svätyně. Reč ľudu môžu spievať aj speváci z chóru. Kňaz však môže svoj spev v odôvodnených prípadoch prenechať spevákov.

Rozdelenie pôstnych piesní z JKS:

1. Kajúčne: 123, 124, 125, 126, 131, 134, 136, 137, 144, 151, 156, 162, 165, 168, 174, 492.
2. Tzv. Omšové: Introit, Ofert.: 128, 132, 146, 148, 157, 158, 161, 167, 168, 169, 170, 171, 173, 180.
3. Sv. prijímanie: 129, 133, 135, 141, 142, 143, 149, 152, 155, 159, 164, 166, 175.
4. Gratiarum: 138, 140, 141, 153, 160, 175, + ďalšie verše zo 167, 168, 173.
5. Po sv. omši: 127, 130, 139, 145, 147, 150, 154, 163, 172.

Veľkonočné trídium tvorí: Veľký Piatok, Biela Sobota a Veľkonočná nedeľa.

Omša večere Pána, ktorá sa slávi večer na Zelený štvrtok je vlastne veľkopiatočnou sv. omšou, sláviacou sa v predvečer Veľkého Piatku. Sila Sviatosti Eucharistie podobne ako aj všetkých sviatostí vytriskla z prebodnutého Srdca Ježiša Krista na kríži. Pri Poslednej večeri Ježiš s apoštolmi anticipoval to, čo sa následne dialo na Golgote, keď im povedal: „Toto je moje telo, ktoré sa vydáva za Vás, Toto je moja krv, ktorá sa vylieva za Vás“.

Preto svätú omšu na Zelený štvrtok treba sláviť ako pamiatku na umučenie a smrť nášho Pána, Ježiša Krista. Potvrďuje to aj obsah antifón; Introit: Hľadáme slávu v kríži nášho Pána Ježiša Krista. Communio: Toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás. Ten istý obsah nachádzame aj v prezidiálnych modlitbách. Počas umývania nôh spievame o láske k bližnému. Je to vlastne Vigília Veľkého Piatku. Slávnosť Božieho Tela máme v iný deň. Na Veľký Piatok ospevujeme v piesňach víťazstvo nášho Pána cez Kríž (Vexilla Regis prodeunt – Znamená Kráľa sa dvíhajú). Na Bielu Sobotu sa neslávi sv. omša, nepodáva sa sv. prijímanie (iba viatikum zomierajúcim), modlíme sa Liturgiu hodín a chodíme na poklonu k Božiemu hrobu. Na Veľkonočnú nedeľu, ktorá začína vigíliou v sobotu večer sa ospevuje Zmŕtvychvstanie Pána. Tu je veľa spevov vlastných, uvedených v Rímskom misáli. Veľkonočné obdobie trvá 50 dní ako jeden veľký deň. Od Veľkonočnej nedele do Zoslania Duha Svätého. Stále spievame o Zmŕtvychvstaní nášho Pána slávnostné aleluja.

Rozdelenie veľkonočných piesní z JKS:

1. tzv. Omšové: 193, 196, 200, 203, 204, 205, 206, 208, 210, 211, 212.
2. Comunio: 195, 199, 201, 202, 209.
3. Gratiarum: 192, 194, 198, 204, 207.
4. Po sv. omši: veľkonočné + 312, 385, 371, 372, 374, 375, 376.

Presnejšie, podrobnejšie a kompletnejšie uvedenie liturgických spevov (teda aj mimo piesni z JKS) pre obdobie pôstu a veľkej noci máme v Direktóriu pre organistov, uverejnené v predchádzajúcich číslach Adoramus Te, ako aj na internetovej stránke organisti (www.organisti.sk).

Veľmi odporúčame našim organistom nastudovať si toto Direktórium a vybrať z neho skladby najvhodnejšie pre Boží ľud, ktorému naši organisti a kantori slúžia.

POSLANIE HUDBY A SPEVU V KATECHÉZE A JEJ VZŤAH K LITURGICKÉMU SLÁVENIU ZA ÚČASTI DETÍ

KATARÍNA HUDÁKOVÁ

Problematika omší za účasti detí je aktuálnou otázkou súčasnej doby aj vzhľadom k tomu, že požiadavky Druhého vatikánskeho koncilu (DVK) v tejto oblasti sú len postupne uvádzané do praxe. Iniciatívy liturgickej obnovy, iniciované liturgickým hnutím a zavŕšené koncilom, neboli doposiaľ naplnené. Tento príspevok ponúka stručný pohľad na danú problematiku a konkrétne sa zameriava na hudobnú stránku liturgických slávení za účasti detí. Cieľom je upriamiť pozornosť na význam hudby a spevu v katechéze a poukázať na vplyv a súvis týchto katechetických prvkov s liturgickým slávením. Predmetom záujmu bude vymedzenie konkrétnych požiadaviek na liturgické spevy pre omše za účasti detí a taktiež predstavenie možností uplatnenia hudobných nástrojov v rámci liturgie. Objasnenie tejto problematiky predpokladá vymedzenie vzťahu medzi katechézou a liturgiou.

Liturgická dimenzia katechézy a katechetická dimenzia liturgie

O spätosti oboch dimenzií svedčí dlhá a bohatá tradícia. Liturgia predstavovala pre realizáciu katechetickej činnosti základný bod a zároveň primárne prostredie, v ktorom sa táto činnosť mohla spontánne vyvíjať. V dejinách Cirkvi možno nájsť viacero období, v ktorých podstatnou úlohou katechézy bola príprava na sviatosťný a liturgický život. O obnovu katechézy pred DVK sa v prvej polovici 20. stor. zaslúžilo liturgické hnutie, ktoré okrem iného uviedlo do katechézy prvky a výrazové prostriedky liturgie a to spev, symboly a gesta.¹ V pokoncilovom období bol vzťah medzi katechézou a liturgiou chápaný a usmerňovaný predovšetkým vo svetle konštitúcie o

¹ Porov. ALBERICH, E. – DŘÍMAL, L. Katechetika. Praha : Portál, 2008, s. 163.

posvätej liturgii – Sacrosanctum Concilium. Späťosť katechézy a liturgie sa stala taktiež predmetom apoštolskej exhortácie Jána Pavla II. – *Catechesi tradendae*, v ktorej nasledovne vyjadril ich vzájomný vzťah: „Katechéza je vnútorne spojená s celou liturgickou a sviatostnou činnosťou, pretože vo sviatostiach a predovšetkým v Eucharistii Ježiš Kristus v celej plnosti spôsobuje premenu ľudí.“ (CT 23) Katechéza je týmto spôsobom nevyhnutne spojená s liturgiou, pretože pripravuje na prijatie sviatostí a obsahuje v sebe výzvu k obráteniu. Ich vzťah je stály a navzájom úzko prepojený.²

Avšak súčasný stav medzi liturgiou a katechézou je odborníkmi často označovaný za neľahký, ba dokonca problematický. Zo strany liturgie zaznieva na adresu katechézy výčitka, že katechetická prax podcenila požiadavky liturgickej katechézy.³ Na daný problém reaguje svojim vyjadrením aj Všeobecné direktórium pre katechizáciu (DVK): „Často však katechetická prax svedčí o slabom a útržkovitom sporení s liturgiou: obmedzená pozornosť venovaná liturgickým znakom a obradom, zriedkavé využitie liturgických prameňov, katechetické programy málo alebo vôbec nesúvisiace s liturgickým rokom, okrajová prítomnosť na liturgických sláveniach v rámci katechézy.“ (DVK 30) Katechéza tým podlieha nebezpečenstvu, že zdôrazňuje antropologický aspekt a zabúda hovoriť o liturgickej skúsenosti. Používa liturgiu iba na dosiahnutie svojich cieľov, pričom nerešpektuje symbolický charakter liturgie.⁴ Katechéti zasa poukazujú na tendenciu niektorých liturgistov prezentovať liturgiu ako nielenže prednostné, ale priam výlučné miesto prítomnosti Krista. Formulácie typu: čo je hlásané prostredníctvom katechézy, sa uskutočňuje iba v liturgii, redukujú úlohu katechézy ako aj sviatostný charakter hlásania Božieho slova i mimo liturgie.⁵ Tvrdenia, že

skutočná katechéza sa uskutočňuje iba v rámci liturgie, alebo že liturgia je jediným cieľom a zdrojom katechézy nie sú opodstatnené a nezodpovedajú reálnemu vzťahu medzi katechézou a liturgiou.⁶

O ich vzájomnom úzkom sporení možno hovoriť vtedy, ak katechéza je iniciáciou k liturgii na jednej strane, pričom na strane druhej je samotná liturgia katechézou a zároveň jej prameňom.⁷ „Úlohy katechézy zodpovedajú výchove k rôznym dimenziám viery. (...) Sama vnútorná dynamika viery vyžaduje vieru poznať, sláviť, žiť a pretlmočiť do modlitby. Katechéza má pestovať každý z týchto rozmerov.“ (DVK 84) To, čo nie je slávené, nemôže byť pochopené vo svojej podstate. Ak má byť kresťanská viera prežívaná, potrebuje byť slávená. Katechéza potrebuje liturgiu, pretože bez slávenia viery ju nie je možné ani sprostredkovať. Na druhej strane však nemusí mať každý katechetický proces výlučne liturgický charakter, existujú aj iné možnosti autentického sprostredkovania viery.⁸ Podstatným prvkom liturgickej formácie v rámci katechézy je pozvanie na stretnutie so živým Kristom vo sviatostiach a vzbudzovanie potreby podeliť sa s touto radosťou prostredníctvom spevu, hudby a modlitby. Zvlášť evidentné sú tieto spontánne prejavy u detí.⁹

I. Postavenie hudby a spevu v katechéze

Kompetenciou speváka či hudobníka nie je hovoriť o význame katechézy v živote kresťana, avšak cirkevný hudobník má právo, ba dokonca povinnosť vysloviť svoj názor o hudbe v katechéze. Katechéza totiž nemôže byť obmedzená len na suchý, systematický výklad určitých právd, musí využívať rôzne metódy

² Porov. VALOVIČ, E. *Náčrt katechetiky II*. Bratislava : Dobrá kniha, 2000, s. 88.

³ Porov. ALBERICH, E. – DŘÍMAL, L. *Katechetika*, s. 164.

⁴ Porov. VALOVIČ, E. *Náčrt katechetiky II*, s. 88.

⁵ Porov. ALBERICH, E. – DŘÍMAL, L. *Katechetika*, s. 164.

⁶ Porov. VALOVIČ, E. *Náčrt katechetiky II*, s. 88.

⁷ Porov. ALBERICH, E. – DŘÍMAL, L. *Katechetika*, s. 169.

⁸ Porov. ALBERICH, E. – DŘÍMAL, L. *Katechetika*, s. 173. O tom, že iniciácia k liturgii je len jednou z úloh katechézy, svedčí DVK deklaráciou o kresťanskej výchove *Gravissimum educationis*, v ktorej nasledovne zhrnul rozmanité funkcie katechézy: „Katechéza osvecuje a posilňuje vieru, udržuje život podľa Kristovho ducha, privádza k vedomej a aktívnej účasti na liturgickom tajomstve a pobáda do apoštolskej činnosti.“ (GE 4)

⁹ Porov. VALOVIČ, E. *Náčrt katechetiky II*, s. 88.

a prostriedky na priblíženie týchto právd deťom. Jedným z takýchto spôsobov je hudba a spev.¹⁰

Vplyvu hudby neodolá takmer nikto, často sa o nej hovorí ako o zázračnom výtvore či nadprirodzenom dare. Hudba sprevádza človeka na každom kroku, povzbudzuje ho pri práci, spríjemňuje mu chvíle oddychu, rozmanitosťou tónov vie potešiť, osviežiť i zabaviť.¹¹ Hudbe a spevu, v minulosti pestovanému výlučne v náboženskej oblasti, sa pripisovala magická sila. Svojím charakterom, krásou, tajuplnosťou je tým pravým umením, ktoré sa Bohu približuje najviac. Je najsilnejším zjednocujúcim prvkom, všetci spievajú tú istú melódiu, v tej istej tónine, v tom istom rytme. To je ideál aj pre vnútornú jednotu veriacich.¹² Spev totiž nie je len akýmsi appendixom, ale neoddeliteľným a nevyhnutným prvkom v kresťanskej skúsenosti. Je výrazom nadšenia z viery, ktorú veriaci človek vyznáva, spieva o nej, a tak vydáva svedectvo.¹³ „Preto svätý Augustín právom hovorí: «Kto miluje, ten spieva», a už za starodávna sa stalo príslovím: «Dva razy sa modlí, kto dobre spieva.»“ (VSRM 39) Oba výroky poukazujú na skutočnosť, že hlbšie vrstvy ľudského srdca sa spevom otvárajú ľahšie ako len rečou a že piesne sú určitým spôsobom vyjadrením lásky.¹⁴

Okrem príjemného pôsobenia na ľudské city má spev a hudba aj silný edukatívny charakter. Pápež Pius XII. to vyjadril v encyklike *Musicae sacrae disciplina* nasledovne: „Nábo-

ženské ľudové piesne, napísané v reči ľudu, môžu značne prispieť k pritiahnutiu kresťanského ľudu, poučiť ho, formovať k úprimnej zbožnosti a naplniť ho svätou radosťou. Sú potrebné zvlášť pri vyučovaní chlapcov a dievčat náboženským pravdám, ako aj v spoločnostiach mladých a duchovných stretnutiach.“ (MSD 37) Spev je veľkým pomocníkom pri rôznych druhoch služby v Cirkvi. Uspôsobuje dušu a ducha, aby sa v nich mohlo usídlieť Božie slovo. Zároveň sa môže použiť aj ako priamy nástroj vyučovania a ako vhodný prostriedok katechetickej služby.¹⁵ Liturgický spev a náboženské piesne prebúdzajú náboženský zážitok a uľahčujú rozhovor s Bohom. V katechetickej činnosti slúžia na odľahčenie výučby, taktiež ako didaktický nástroj pre aktivizovanie všetkých členov skupiny, či ako komunikačný prostriedok na odovzdávanie jednotlivých právd a informácií. Spev odkrýva vnútro katechizovaného, povzbudzuje k viere a oslave Boha a prispieva k utváraniu spoločenstva.¹⁶

Kritériá výberu spevov pre katechézu

Adekvátnemu výberu spevov pre katechézu predchádza správne pochopenie úlohy textov a melódií duchovných piesní. Správne skomponovaná hudba musí zohľadňovať predovšetkým obsah, ktorý tlmočí. Pre katechézu sa vyžaduje predovšetkým zmysluplný evanjeliový či katechetický text, ale zároveň text blízky tej vekovej skupine, ktorú chce osloviť. Tieto požiadavky sa vzťahujú aj na melódiu.¹⁷

Avšak nie všetky piesne majú potrebnú umeleckú hodnotu a mnohé z nich nie sú pre katechézu vyhovujúce. Preto Pius XII. vymenúva nasledovné podmienky vhodnosti spevov: „Aby tieto náboženské spevy priniesli duchovné ovocie a osoh kresťanskému ľudu, musia sa úplne zhodovať s učením kresťan-

¹⁰ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? I. In *Adoramus Te*. 2002, roč. 5, č. 2, s. 7.

¹¹ Porov. KLEMENT, M. *Hudební nástroje*. Praha : Albatros, 1972, s. 5.

¹² Porov. PLEŠKOVÁ, E. *Teória katechetickej metodiky*. Žilina : ROSA, 1990, s. 175. „Ak spievame v skupine, tlmočíme trojitú dimenziu človeka: telo, rozum a cit sa tu prejavujú ako harmónia – duša, melódia – srdce, cit a rytmus – srdce a telo. Znova celou bytosťou chválime Boha. Ideme všetci jedným smerom, veríme to isté, tvoríme jednu Cirkev, Kristovu. Je to prejav úžasného porozumenia a vnútornej jednoty.“ KUTARŇA, J. *Idte a ohlasujte*. Bratislava : Saleziánske katechetické stredisko, 1994, s. 176.

¹³ Porov. DONGHI, A. *Gesta a slova*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 53-54.

¹⁴ Porov. KAPPELLARI, E. *Sväté znaky v liturgii a na všedný deň*. Bratislava : LÚČ, 2007, s. 99.

¹⁵ Porov. TALBOT, J.M. *Hudba – radosť i služba*.

Bratislava : Redemptoristi - Slovo medzi nami, 2009, s. 59.

¹⁶ Porov. VALOVIČ, E. *Náčrt katechety II*, s. 51.

¹⁷ Porov. AKIMJAK, A. *Vybrané kapitoly z pastorálnoliturgickej teológie*. Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 1997, s. 108-109.

skej viery, predstavovať ju a vysvetľovať ju správne, používať nenáročný štýl reči a jednoduchú melódiu, odvrhnúť plytvanie nafúknutých a prázdnych slov, a nakoniec, keďže ide o spevy krátke a jednoduché, nech majú istú náboženskú dôstojnosť a vážnosť.“ (MSD 37) Tak v liturgickej ako aj náboženskej hudbe, ktorá je založená na biblickej viere, jasne dominuje slovo. Ono je najstaršou formou ohlasovania, v biblickom zmysle má oveľa väčšiu hodnotu než obyčajné slovo. Texty piesní v sebe prostredníctvom slova obsahujú náboženské, poznávacie, výchovné, integrujúce a zážitkovo-aktivizačné hodnoty. Pripravujú na kresťanský život, utvárajú správne morálne postoje, osvojujú návyky, a tak prispievajú k formácii charakteru. Taktiež prehlbujú bratskú jednotu a lásku a vedú k plnému angažovaniu sa pre hodnoty evanjelia.¹⁸

a) Textová stránka spevov

Pri voľbe spevov pre katechézu je preto potrebné zohľadňovať predovšetkým ich obsahovú stránku. Je nevyhnutné vyberať texty teologicky a poeticky správne. Teologicky správne sú vtedy, keď čerpajú zo Svätého písma, opierajú sa o hymny a liturgické texty a vyjadrujú dogmatické, vieroučné a mravoučné pravdy. Poetická správnosť textov spočíva v tom, že sú prístupné deťom, no zároveň nie sú primitívne. Majú obsahovať hlboké pravdy, no nemajú byť formulované tak, aby vyžadovali osobitné komentáre. Neodporúča sa taktiež meniť staré texty, vhodnejšie je zložiť k danej téme texty nové. Upozorniť je potrebné aj na také texty, ktoré vyjadrujú pocity jednej osoby, no nemusia vyhovovať väčšine. Spevy určené pre liturgiu podliehajú schváleniu kompetentnej vrchnosti, avšak aj v katechéze je potrebné dbať na to, aby ich motív bol cirkevný a duchovný.¹⁹ Mala by ich charakterizovať jednoduchosť, no nie primitivnosť, chytľavosť a ľahké osvojenie. Okrem biblického obsahu spevov, ktorý využíva predovšetkým citáty zo Svätého písma,

alebo ich parafrázuje, sú pre katechézu vhodné aj texty s nebiblickým obsahom. Tieto sa často vzťahujú na Božské osoby, Pannu Máriu a svätých. Občas sú spojené s jednotlivými časťami omše alebo s obdobiami liturgického roka. Mnohé z nich sú obsahovo zamerané na morálne zásady, iné zasa hovoria o Cirkvi alebo vyzdvihujú ľudské pozitívne hodnoty. Avšak veľký počet náboženských piesní je obsahovo prázdnych, plných fantázie, subjektívnych pocitov a sentimentu. Takýmto prvkom v piesňach je potrebné sa vyhýbať.²⁰ Pretože biblický jazyk so svojou symbolikou a obrazmi je mnohokrát nedostatočne pochopený, postupne sa od neho upúšťa. V piesňach je možné nájsť množstvo slov okrem Slova, ktoré bolo na počiatku a oživuje dejiny. Nie je to obyčajné slovo, ale živá skutočnosť. Je to sám Boh, ktorý sa necháva spoznať tak, že sa stal človekom.²¹ Táto skutočnosť je veľkou výzvou aj pre katechéty, aby v rámci formácie vysvetľovali biblické texty, biblickú reč a symboliku, a tak napomáhali vovádzaniu do liturgie.

b) Hudobná stránka spevov

Okrem textovej stránky je potrebné pri výbere spevov pre katechézu rešpektovať aj požiadavky na ich hudobnú stránku. Melódia nemá byť len dodatkom alebo ozdobou. Ona tvorí integrálnu časť piesne. Pri výbere vhodnej melódie je potrebné vyhýbať sa puritánske-mu funkcionalizmu, ktorý odmieta umelecké diela. Odvoláva sa na DVK tým, že keďže nie všetci majú hudobné vzdelanie a všetci majú všetko spievať, piesne majú byť jednoduché až primitívne. Druhým extrémom je funkcionalizmus prispôsobenia, ktorý adaptuje staré texty novým podmienkam, alebo starým cirkevným melódiám dáva nové texty a spôsoby prevedenia. To hraničí s radikalizmom, ktorý podceňuje úlohu organov, orchestrov, chórov a presadzuje iba hru na gitarách a bubnoch.²² Aby pri katechéze nedochádzalo k používaniu

¹⁸ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? II. In Adoramus Te. 2002, roč. 5, č. 3, s. 12.

¹⁹ Porov. AKIMJAK, A. Vybrané kapitoly z pastorálno-liturgickej teológie, s. 109-110.

²⁰ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? II., s. 11.

²¹ Porov. RATZINGER, J. Cantate al Signore un canto nuovo. Milano : Jaca Book, 1996, s. 147.

²² Porov. AKIMJAK, A. Vybrané kapitoly z pastorálno-liturgickej teológie, s. 110.

prázdnéj a nepotrebnéj hudby, ktorá nespĺňa podmienky samotnej katechézy, je nevyhnutné upriamiť pozornosť na samotný cieľ hudby v katechéze. Jej úlohou je pripravovať k účasti na liturgickom slávení, prehľbovať pravdy viery a napomáhať ich osvojovanie. Používanie populárnej hudby, hoci mnohokrát spojenéj s náboženským textom, nekorresponduje so stanoveným cieľom, ktorý má hudba a spev v katechéze.²³ Hudba mnohých náboženských pesničiek napodobňuje svojím charakterom svetskej piesne v štýle reggae, blues, rumba, flamenco a iné. Mnohé z nich boli dokonca vytvorené na základe starých aj nových vzorov zábavnej hudby tak, že autori prevzali autentické melódie tanga, valčiku, ktoré boli pred tým známe ako hity. Melódie takýchto diel zarážajú svojou banalitou, ktorá je síce ľahko zapamätateľná, no v podstate nemá nič spoločné s umením, náboženstvom či sláveným tajomstvom. Takéto spevy nepatria medzi vhodné pre katechézu. Ich podobnosť s profánnou hudbou ich úplne eliminuje z liturgického priestoru, na ktorý by mala katechéza pripravovať.²⁴ Ak totiž katechéta pri výučbe nezohľadňuje liturgické spevy, vtedy v značnom stupni nespĺňa svoje poslanie. Aj od katechétov vo veľkej miere závisí forma a

úroveň slávanej liturgie. Súčasťou katechézy je totiž aj liturgická formácia, ktorá je realizovaná prevažne prostredníctvom omší za účasti detí, či už vo farských kostoloch, ale hlavne cez tzv. školské omše na cirkevných alebo aj štátnych školách. Pri týchto omšiach je navyše kladená požiadavka, aby spevy, ktoré pri jej slávení odznejú, boli liturgicky akceptovateľné.

II. Požiadavky na spev a hudbu pri slávení omše za účasti detí

Pojem cirkevná hudba pre deti je novodobým fenoménom v oblasti sakrálnej hudby. Jej vzostup v posledných päťdesiatich rokoch umožnil DVK, ktorý ponechal väčší priestor slobodnému rozvoju aj v oblasti liturgie. Dvtedy tzv. detská bohoslužba neexistovala.²⁵ Zo staroveku nie sú zachované správy, aby sa v liturgii používali homílie adresované deťom. Z obdobia reformácie je zachovaná zmienka o tom, že M. Luther v marci r. 1519 denne konal kázne pre deti. Takéto tendencie možno pozorovať aj v katolíckej tradícii u jezuitov, napr. u Petra Kanízia alebo u školských bratov Jána Babttistu de la Salle.²⁶ Prvým predkoncilovým dokumentom, ktorý sa zaoberal starostlivosťou o deti, bol dekrét Pia X. – Quam singulari²⁷ z r. 1910 o možnosti pristúpiť deťom k prvému svätému prijímaniu v mladšom veku. Ten istý pápež vo svojom motu proprio – Tra le sollicitudinibus²⁸ o duchovnej hudbe z r. 1903 zaviedol pojem aktívnej účasti veriacich na liturgii, ktorý sa stal kľúčovým pre liturgické hnutie v 20. stor., ako aj pre liturgickú obnovu DVK. Vo vzťahu k deťom to znamenalo,

²³ Porov. VELBACKÝ, J. Význam hudby a spevu v katechéze. In Dar života s Bohom. Košice : Teologická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2008, s. 194.

²⁴ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? II. In Adoramus Te, s. 11.

²⁵ Porov. ŽILÍKOVÁ-MANDÁKOVÁ, M. Cirkevná hudba pre deti. In Adoramus Te. 2009, roč. 12, č. 3, s. 3.

²⁶ Porov. PIERSKAŁA, R. Słowo Boże dla dzieci. Adaptacja Lekcjonarza do Mszy świętej z udziałem dzieci. Opole : Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego, 1996, s. 31-32.

²⁷ Porov. PIUS X. Quam singulari [online]. [cit. 2013-01-11]. Dostupné na internete: <<http://sk.gloria.tv/?media=232235&fullscreen=embedded>>.

²⁸ Porov. PIUS X. Tra le sollicitudinibus [online]. [cit. 2013-01-10]. Dostupné na internete: <http://www.vendee.cz/texty/o_posv_hudbe.html>.

že aj oni už mohli prijímať Eucharistiu, ale ešte stále jej nerozumeli. Necháпали totiž liturgické texty pripravené pre dospelých. A tak v dvadsiatich rokoch 20. stor. možno na viacerých miestach bádať omše pre deti, ktoré sa nazývali aj školskými omšami. Išlo v nich najmä o primeraný výber spevov, spoločné recitovanie textov, prinášanie obetných darov a v niektorých prípadoch aj o príhovor k deťom.²⁹ Požiadavka DVK „aby všetci veriaci boli vedení k plnej, uvedomelej a aktívnej účasti na liturgických sláveniach“ (SC 14), iniciovaná Piom X., sa vzťahovala aj na deti. Bolo potrebné jej vyhovieť a to adaptáciou liturgie potrebám konkrétneho zhromaždenia. „Bude vecou kompetentnej územnej cirkevnej autority (...) určiť prispôsobenia, predovšetkým vo vysluhovaní sviatostí, ako aj čo sa týka svätenín, procesií, liturgického jazyka, posvätnéj hudby a umenia, vždy však podľa základných smerníc predložených v tejto konštitúcii.“ (SC 39)

Výsledkom úsilia mnohých odborníkov z oblasti liturgie, katechetiky, teológie, pedagogiky bol dokument Directorium de Missis cum pueris (DMP), vydaný 1. novembra 1973 Posvätnou kongregáciou pre bohoslužbu.³⁰ Toto direktórium je unikátnym dielom na poli liturgie. Stanovuje normy o tom, aké miesto majú zaujať v liturgii deti a aké sú možnosti tvorenia liturgickej formy pre omše s deťmi. DMP však nepredpokladá omše len pre samotné deti. Ponúka dve alternatívy: omšu pre dospelých s účasťou detí (porov. DMP 16-19), alebo omšu pre deti s účasťou menšieho počtu dospelých (porov. DMP 20-21). V oboch prípadoch sú možné určité adaptácie zohľadňujúce intelektuálnu úroveň a vek detí, avšak tie sa nemajú odlišovať od zvyčajných obradov za účasti ľudu. (porov. DMP 21)

Omša s intenzívnou vonkajšou aktivitou

²⁹ Porov. AKIMJAK, A. Vybrané kapitoly z pastorálno-liturgickej teológie, s. 178.

³⁰ Slovenský preklad Smerníc pre omše za účasti detí bol schválený Posvätnou kongregáciou pre bohoslužbu pod č. Prot. CD 375/82 dňa 29. októbra 1982. Smernice sú súčasťou liturgickej knihy Slávenie svätej omše za účasti detí, vydanej Slovenskou liturgickou komisiou. Martin : Osveta, 1992.

detí v sebe skrýva nebezpečenstvo, že nepomáha v príprave detí na slávenie omše za účasti dospelých. Dieťa musí byť postupne uvádzané do účasti na zvyčajnej liturgii. Liturgiu je síce potrebné otvárať ľudskému životu, ale aj život sa musí prispôbiť liturgii. Pri všetkých snahách o liturgické adaptácie sa nesmie zanedbať adaptácia samotného človeka, čiže zmena jeho srdca. V opačnom prípade ostanú akékoľvek snahy bez vnútorného úžitku. Druhým nebezpečenstvom je zasa príliš časté slávenie s intenzívnou akciou detí. Dnešný svet je nasmerovaný na atrakcie, ktoré sa pokúša zavádzať aj do bohoslužby. Účasť detí „vystupujúcich“ v rámci liturgie priťahuje aj veľa dospelých, zvlášť príbuzných. Dieťa sa stáva premetom obdivu zo strany najbližších. Tí však často v slávení liturgie nevidia Eucharistiu, ale vystúpenie dieťaťa. Do kostola prichádzajú ako na predstavenie do divadla, či do športovej haly. Tým sa ľahko stráca správne chápanie, čím vlastne liturgia je a čo je jej podstatou.³¹

Liturgické spevy

Sakrálna hudba je predstavená v úvode šiestej kapitoly liturgickej konštitúcie ako „poklad neoceniteľnej hodnoty“ (SC 112). Dnes už nie je potrebné zvlášť dokazovať túto skutočnosť, význam spevu a hudby v liturgii je evidentný. „Ak pripadá spevu dôležitá úloha vo všetkých sláveniach, predovšetkým v omšiach s deťmi ho treba všemožne podporovať práve pre ich osobitný zmysel pre hudbu a spev.“ (DMP 30) Liturgia je síce platná aj bez hudby, ale vtedy je pozbavená svojho podstatného prvku, prostredníctvom ktorého preniká k účastníkom liturgie a umožňuje im lepšie pochopiť a prežiť posvätné obrady. Hudba istým spôsobom dopĺňa to, čo slovo nedokáže vyjadriť. Preto je veľmi dôležité dávať dôraz zvlášť u mladej generácie na krásu a aj formu liturgických obradov. Taktiež je potrebné v tejto súvislosti uvedomiť si, že cieľom hudby v liturgii nie je ani rozospievanie detí,

³¹ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? I. In Adoramus Te, s. 8.

ani vytvorenie podmienok pre ich tzv. vyžitie sa. Kritériom hodnoty pre melódiu, rytmus a iné hudobné prvky je služba posvätným obradom.³² Hudba má viesť k spoločnej modlitbe a účasti na týchto obradoch v súlade s jej vlastným cieľom, ktorým je oslava Boha a posvätenie človeka. (porov. SC 112)

Čím tesnejšie sú spev a hudba spojené s liturgickým slávením, tým výraznejšie plnia svoju funkciu znaku (porov. SC 112), a to podľa nasledovných kritérií, ktoré uvádza Katechizmus Katolíckej cirkvi: „krása vyjadrenia modlitby, jednomyselná účasť zhromaždenia v určených chvíľach a slávnostný ráz zhromaždenia.“ (KKC 1157) Kompendium KKC k týmto trom hlavným kritériám dopĺňa ďalšie: „zhoda textov s katolíckym učením, vybraných prednostne zo Svätého písma a z liturgických prameňov; kvalita hudby; kultúrne bohatstvo Božieho ľudu.“ (KKKC 239) Kritériá pre výber piesní pre liturgiu v porovnaní s katechézou sú oveľa špecifickejšie. Voči textom a melódiám piesní novej tvorby, určených pre liturgické účely, sa teda kladú vyššie nároky.

Text piesní musí byť prístupný, no nie primitívny. Nemôže používať starosvetský jazyk, ktorý by bol smiešny alebo nezrozumiteľný. Text by nemal byť „rýmovanou teológiou“, hoci na druhej strane nemôže byť výlučne „fascinujúcou poéziou“, ktorá by obsahovala sentimentálne, prehnane sformulované alebo nepravdepodobné myšlienky. Vo vzťahu k starým piesňam je potrebné zachovať postoj úcty, rešpektujúc autenticitu textu. Akýkoľvek

zásah do obsahovej stránky tradičných piesní je neprípustný, nanajvýš je možné upustiť od niektorých slôh alebo dokonca celej piesne.³³

Z hudobného hľadiska sa proklamuje zmysluplný vzťah medzi textom a melódiou. Hudba má umocňovať text, nemá k nemu zaujímať indiferentný postoj, alebo vyvolávať opačné emócie, než aké evokuje text.³⁴ Text vyjadrujúci bolestné a smutné pravdy nemôže byť spojený s veselou melódiou a naopak. Ďalšou požiadavkou je, aby všetky prvky hudobného diela – melódia, rytmus, harmónia, forma boli na vysokej umeleckej úrovni. Charakter a štýl skladieb má zodpovedať nielen obsahu diela, ale aj tomu, že je určená pre bohoslužbu. V negatívnom zmysle sa pod toto požiadavkou rozumie neprístupnosť tzv. hitu v liturgii. Zároveň sa tým však nevylučuje možnosť využívania najnovších skladateľských techník pri tvorbe piesní. Štýl piesne má rešpektovať jednoduchosť, ktorá vyplýva z obmedzených možností spievajúceho liturgického zhromaždenia. Má zároveň zohľadňovať prvoradú úlohu melódie a má byť otvorený pre nové prvky v hudbe a pre estetické cítenie súčasného človeka.³⁵ Súhrne možno konštatovať, že liturgická pieseň, a to aj pieseň pre liturgické slávenia za účasti detí, má spĺňať tak umelecké požiadavky, ako aj požiadavky určené Cirkvou.

³² Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? I. In Adoramus Te, s. 8.

³³ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? II. In Adoramus Te, s. 11.

³⁴ Porov. AKIMJAK, A. Vybrané kapitoly z pastorálno-liturgickej teológie, s. 111.

³⁵ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? II. In Adoramus Te, s. 11.

a) Ordinarium missae

Popredné miesto v rámci širokej škály liturgických spevov zaujímajú dialógy a aklamácie. „Ak je to možné, deti by mali aklamácie, najmä v eucharistickej modlitbe, skôr spievať ako recitovať.“ (DMP 30) Konkrétne sa jedná o zvolania: Požehnaný, ktorý prichádza...; Kristus zomrel za nás...; Sláva Ti, Bože náš...; To je Pán Ježiš...; Nech sme jedno srdce... a iné. „Aby sa omše pre deti priveľmi nelíšili od omší pre dospelých, niektoré obrady a texty nemožno nikdy prispôbovať deťom, ako zvolania a odpovede veriacich na kňazove pozdravy, modlitbu Pána, trojičnú formulu v požehnaní, ktorým kňaz končí omšu.“ (DMP 39)

Medzi aklamáciami má zvláštne postavenie Svätý, svätý ako tradičné a centrálné zvolanie ľudu v eucharistickej modlitbe a taktiež tri aklamácie po premenení. Všetky majú byť dôsledne vyučované a zavádzané, aby deti, až dospejú, vedeli ich správne používať. Zvláštnu pozornosť je potrebné venovať modlitbe Pána – Otče náš. Osvojenie si jej melódie nemá byť obmedzené výlučne na jej vyučovanie v kostole. Aj na hodinách katechézy majú byť deti patrične poučené a majú zvládnuť prinajmenšom jednu melódiu. Pre liturgické použitie sa vyžaduje, aby mala táto modlitba nielen schválený liturgický text, ale taktiež schválenú melódiu. Rímsky misál ponúka štyri melódie, v Liturgickom spevníku I je k dispozícii šesť nápevov (LSI 633-638).³⁶ Samotná výzva, ktorá predchádza modlitbu Pána, môže byť voľne formulovaná, z didaktických dôvodov je však vhodné z času na čas použiť aj zvolania obsiahnuté v Rímskom misáli. Keďže sa jedná o modlitbu, môže byť recitovaná alebo aj spievaná, avšak vždy v oficiálnej verzii.³⁷

„Pre ulahčenie účasti detí na spevoch Glória, Krédo, Sanktus a Agnus Dei možno so schválením kompetentnej autority ich preklady do národnej reči prispôbiť melódii, aj keď v nich budú určité odchýlky od schváleného liturgického textu.“ (DMP 31) Ojedinelý prí-

klad adaptácie liturgického spevu predstavujú dva nápevy Glórie A, B v Alžbetinej zostave (LSI 749, 750). Ako zvlášť vhodná a odporúčaná zostava pre liturgické slávenia za účasti detí je zostava „Jubilate Deo“, obsahujúca nápevy pre Kyrie, Glóriu, Sanktus a Agnus Dei (LSI 741-746). Čo sa týka Vyznania viery, umožňuje sa „pre deti vziať Apoštolské vyznanie, ktoré slúži ako základ vyučovania náboženstva“ (DMP 49), no zároveň sa odporúča „pomaly učiť deti Nicejsko-carohradské vyznanie viery.“ (DMP 39)

b) Medzispěvy

Špecifickým problémom v oblasti liturgickej adaptácie, ktorej cieľom je sprístupňovať liturgiu deťom, je otázka žalmov po čítaniach. Niektoré krajiny, k nim patrí aj Slovensko, už vydali omšový lekciónár pre omše za účasti detí. Avšak na rozdiel od výberu čítaní, spevy medzi čítaniami priniesli veľa ťažkostí. V nemeckom a belgickom lekciónári dokonca úplne chýbajú návrhy týchto spevov.³⁸ K tomu, aby spev medzi čítaniami spĺňal funkciu odpovede na Božie slovo, je potrebný špeciálny preklad žaltára, ktorý bude teologicky hodnotný a zároveň bude akceptovaný deťmi. Istým riešením môže byť zodpovedajúci výber už prijatých žalmov, kantík a spevov Aleluja. Vždy však musí byť dodržaná zásada, že adaptácie nemôžu stratiť psalmodickú formu spevu. Je teda neprípustné použiť napr. hymnus alebo pieseň namiesto žalmu. Je tiež dôležité, aby všetky deti spievali responzórium a taktiež sa majú zapojiť do spevu Aleluja.³⁹ Alelujový verš v takýchto prípadoch nemusí byť nevyhnutne spievaný, môže byť prednášaný recitovaním, na ktorý deti odpovedajú spoločným Aleluja. Taktiež sa odporúča vytvoriť upravené preklady textov žalmov, aby čo najviac zodpovedali originálu a zároveň boli pochopiteľné deťmi.⁴⁰

³⁶ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? I. In Adoramus Te, s. 9.

³⁷ Porov. PIERSKAŁA, R. Celebracja Mszy szkolnej. In Studia Pastoralne. 2009, roč. 5, č. 5, s. 193.

³⁸ Porov. ŽILÍKOVÁ-MANDÁKOVÁ, M. Cirkevná hudba pre deti. In Adoramus Te, s. 3.

³⁹ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? I. In Adoramus Te, s. 9.

c) Procesiové spevy

Čo sa týka požiadaviek na procesiové spevy, tie sa majú obsahom zhodovať so slávenou liturgiou, pričom formou môžu byť prispôbolené možnostiam detí, ako to odporúča aj samotné direktórium: „Ak je to možné, nech sa počas procesie na prijímanie spieva spev primeraný deťom.“ (DMP 54) Posvätné ticho v čase rozdávania sv. prijímania nemá pozitívny vplyv na deti, preto sa odporúča zapojiť ich do spevu. Zvlášť vhodné je to pri piesňach s jednoduchým refrénom, kedy deti čakajú na príležitosť pridať sa svojim hlasom k ostatnému zhromaždeniu.⁴¹ Ak deti spievajú pieseň pri príprave obetných darov, jej text by mal odrážať to, čo sa deje na oltári. Aj táto časť omše si preto vyžaduje starostlivý výber spevu.⁴²

Všeobecne pre procesiové spevy omše je odporúčaný psalmodický spev s antifónou. Verše žalmu môže predniesť kantor alebo tiež skupina spevákov zložená z detí a antifónu môže opakovať celé zhromaždenie. Vo všeobecnosti je účasť kantora či zboru pri takýchto omšiach vítaná, v niektorých prípadoch dokonca nevyhnutná. (porov. DMP 22) Ide o vstúpanie presvedčenia o potrebe rozdelenia liturgických funkcií a taktiež rozmanitosti spevu od najmladších rokov. Čo sa týka repertoáru spevov určených na omše s účasťou detí, prevláda presvedčenie, že musí byť zostavený špeciálny repertoár, vytvorený výlučne pre deti. Dnes sa však už mnohí odkláňajú od tohto názoru. Repertoár by mal mať totiž výlučne prechodný charakter, mal by sa používať iba v istej etape vývoja dieťaťa. Argument, že vyučovanie spevov pre dospelých je obtiažne, ba priam nemožné, už stratil svoje opodstatnenie. Deti sa totiž v skutočnosti veľmi ľahko a ochotne učia aj spevy pre dospelých, preto je potrebné systematicky a trpezlivo uvádzať deti do týchto spevov. Môžu to byť tak tradičné, ako aj nové

spevy. Potrebné je uskutočniť vhodný výber slôh a veršov. Takým spôsobom sa umožní vrastanie detí do eucharistického farského spoločenstva.⁴³

Hudobné nástroje

O úlohe hudobných nástrojov v rámci liturgického slávenia za účasti detí sa smernice vyjadrujú nasledovne: „Aj v omšiach s deťmi hudobné nástroje môžu priniesť veľký úžitok, najmä ak ich používajú samy deti. Poslúžia totiž spevu, ktorý udržujú, alebo podporia rozjímavú sústredenú detí; a niekedy svojím spôsobom vyjadrujú sviatočnú radosť a chválu Bohu.“ (DMP 32) Úlohou hudobných nástrojov je teda sprevádzanie spevu alebo aj samotná hra, ktorá môže v istých prípadoch vytvoriť priestor na meditáciu alebo taktiež môže byť prostriedkom vzdávania úcty Bohu.⁴⁴ Dokument však zdôrazňuje, aby „hudba nepreľušovala spev alebo aby nespôsovovala u detí skôr roztržitosť; (...) hudba má zodpovedať charakteristickým vlastnostiam jednotlivých chvíľ v omši, pre ktoré bola určená.“ (DMP 32) Je potrebné klásť dôraz na to, aby hra na hudobných nástrojoch nebránila zrozumiteľnosti textu, nevňášala prvky zábavy do prednesu a tým nespôsovovala desakralizáciu priestoru i samotnej liturgie.

Z dokumentu však nevyplýva, že deti musia hrať výlučne na organe. Má sa jednať o nástroje ľahko využiteľné a prístupné deťom. Ako jedno z efektívnych riešení sa odporúča využitie orffovského inštrumentára.⁴⁵ Obsahu-

⁴⁰ Porov. PIERSKAŁA, R. Celebracja Mszy szkolnej. In Studia Pastoralne, s. 188.

⁴¹ Porov. PIERSKAŁA, R. Celebracja Mszy szkolnej. In Studia Pastoralne, s. 195.

⁴² Porov. PIERSKAŁA, R. Celebracja Mszy szkolnej. In Studia Pastoralne, s. 189.

⁴³ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? I. In Adoramus Te, s. 9.

⁴⁴ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? II. In Adoramus Te, s. 10.

⁴⁵ Názov je odvodený od jeho pôvodcu, nemeckého skladateľa, pedagóga i dirigenta - Carla Orffa (1895-1982). Už ako dieťa sa snažil hudbou a hudobnými nástrojmi podmaľovať rozprávky a príhody zo svojho vlastného života. V tridsiatich rokoch 20. stor. vytvoril Orffov-Schulwerk, „Orff-Instrumentarium“. Spolu s K. Maendlerom zostrojili hudobné nástroje z dreva a kovu, kombinované s bubnom a cimbalom. Zaviedli ich v školách ako základné hudobné nástroje na pestovanie zmyslu pre rytmus a improvizáciu. Dnes sa používajú na celom svete a zvlášť pri náboženskom vyučovaní majú tieto nástroje veľmi dôležité miesto. Porov. KUTARŇA, J. Idte a ohlasujte, s. 177; Porov. PLEŠKOVÁ, E. Teória katechetickéj metodiky, s. 55.

je zostavu hudobných nástrojov, na ktorých hranie by nemalo spôsobovať väčšie ťažkosti a zároveň zaručuje umeleckú kvalitu zvuku. Toto inštrumentárium tvoria perkusie s neurčitou výškou (bubienky, triangle, hrkálky) a tiež s určitou výškou tónu (zvončeky, xilofóny, cimbaliky...) Tieto nástroje sú určené pre najmenšie deti. Staršie môžu hrať na jednoduchých flautách, husliach alebo klávesových nástrojoch. Práve táto Orffova iniciatíva bola podporená niektorými cirkevnými predstaviteľmi a využitá aj v rámci liturgie. Ich použitie samozrejme predpokladá oboznámenie sa so znením jednotlivých nástrojov a na základe toho je potrebný patričný výber. Takéto inštrumentálne iniciatívy môžu byť využité v rámci predohier či interlúdií v piesňach a taktiež môžu slúžiť na ukončenie omše.⁴⁶ O adaptabilnosti tejto koncepcie pre liturgické i mimoliturgické potreby svedčí, že je založená na elementárnej hudbe a tým umožňuje všetkým deťom praktizovať nové tvorivé spôsoby oslavovania Boha. Rešpektuje jednotu reči, hudby a pohybu, čím zapadá do kontextu slávenia bohoslužby. Je taktiež kreatívna, živá, aktívna, teda podnecuje k tvorivému využitiu Biblie, hymnov a modlitieb. Ako podstatný faktor je potrebné vyzdvihnúť, že je založená na kolektívnom muzicírovaní, čím podporuje myšlienku vytvárania spoločenstva a jednoty.⁴⁷

Vo výnimočných a odôvodnených prípadoch dokument umožňuje pri liturgickom slávení taktiež využitie aparátov pre reprodukovanie hudby, avšak vždy v súlade so zásadami stanovenými cirkevnou vrchnosťou. (porov. DMP 32)

Problematika hudobnej stránky liturgických slávení za účasti detí sa určitým spôsobom týka aj katechézy. Nepriamy vplyv majú katechéti na inštrumentálnu hudbu prevedenú deťmi, keďže zväčša nie sú odborníkmi v tejto oblasti. Do ich kompetencie však spadá celý teoretický základ týkajúci sa využitia hudobných nástrojov a výber kompetentných osôb

na ich prevedenie, ako aj určovanie vhodných miest v rámci liturgie pre inštrumentálnu hudbu a taktiež dohliadanie, aby nedochádzalo k desakralizácii. Bezprostredne od katechétov závisí celá oblasť vokálnej hudby, ktorá v sebe zahŕňa okrem výberu vhodných spevov aj ich nácvik. Preto je nevyhnutné, aby boli hudba a spev spojené s katechézou.⁴⁸

V súčasnej dobe je nevyhnutné konštatovať absenciu cirkevnej hudby pre deti. Dôvodom je aj to, že profesionálne školení tvorcovia hudby a textov zatiaľ výraznejšie nereagovali na požiadavku DVK o omšiach za účasti detí. Otázka množstva a kvality cirkevnej hudby pre deti sa tak stáva komplexným problémom. Ani v oblasti liturgickej hudby zatiaľ nie je pripravená omša, ktorá by v rámci adaptácie spĺňala požiadavky liturgické i umelecké. Teda aby to bola nielen hudba pre deti, ale rešpektujúc koncilovú požiadavku o aktívnej účasti veriacich na bohoslužbe, aby to bola zároveň aj hudba detí.⁴⁹ Je v záujme cirkevných hudobníkov upriamiť pozornosť aj na túto oblasť sakrálnej hudby a podniknúť konkrétne kroky k zveladeniu liturgických slávení za účasti detí.

Použitá literatúra

I. Pramene

Katechizmus Katolíckej cirkvi. Trnava : SSV, 1998, 918 s. ISBN 80-7162-253-2.

Kompendium Katechizmu Katolíckej cirkvi. Trnava : SSV, 2006, 243 s. ISBN 80-7162-593-0.

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: Gravisimum educationis [online].[cit. 2012-12-18]. Dostupné na internete: <<http://www.kbs.sk/?cid=1118411000>>.

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: Sacrosanctum Concilium, In Dokumenty II. vatikánskeho koncilu. Trnava : SSV, 2008, 161-201 s. ISBN 978-80-7162-738-8.

KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV: Všeobecné direktorium pre katechizáciu. Trnava

⁴⁶ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? II. In Adoramus Te, s. 10.

⁴⁷ Porov. MANDÁKOVÁ, M. Hudobná výchova v kontexte náboženského vzdelávania v cirkevných školách. In Adoramus Te. 2006, roč. 9, č. 4, s. 29.

⁴⁸ Porov. PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? II. In Adoramus Te, s. 10.

⁴⁹ Porov. ŽILÍKOVÁ-MANDÁKOVÁ, M. Cirkevná hudba pre deti (2). In Adoramus Te. 2009, roč. 12, č. 4, s. 3-4.

: SSV, 1999. 326 s. ISBN 80-7162-264-8.

JÁN PAVOL II. Catechesi tradendae [online].[cit. 2012-12-18]. Dostupné na internete: <www.kbs.sk/do_pdf/index.php?cid=1117275051>.

PIUS X. Quam singulari [online].[cit. 2013-01-11]. Dostupné na internete: <<http://sk.gloria.tv/?media=232235&fullscreen=embeded>>.

PIUS X. Tra le solecitudini [online].[cit. 2013-01-10]. Dostupné na internete: <http://www.vendee.cz/texty/o_posv_hudbe.html>.

PIUS XII. Musicae sacrae disciplina [online].[cit. 2012-12-16]. Dostupné na internete:

<http://www.vatican.va/holy_father/pius_xii/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_25121955_musicae-sacrae_en.html>.

Všeobecné smernice Rímskeho misála. In Rímsky misál, II. typické vydanie. 1970. Rím : Typis Vaticanis, 2001.

POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: Smernice pre omše za účasti detí. In Slávenie svätej omše za účasti detí. Martin : Osveta, 1992. ISBN 80-217-0457-8.

SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník I. Rím : Typis Polyglottis Vaticanis, 1990.

II. Monografie:

AKIMJAK, A. Vybrané kapitoly z pastoraľno-liturgickej teológie. Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1997. 221 s. ISBN 80-88704-08-1.

ALBERICH, E. – DŘÍMAL, L. Katechetika. Praha : Portál, 2008. 215 s. ISBN 978-80-7367-382-6.

DONGHI, A. Gesta a slova. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1995. 93 s. ISBN 80-7192-008-3.

KAPELLARI, E. Sväté znaky v liturgii a na všedný deň. Bratislava : LÚČ, 2007. 197 s. ISBN 978-80-7114-654-4.

KLEMENT, M. Hudební nástroje. Praha : Albatros, 1972. 176 s. ISBN 13-761-72.

KUTARŇA, J. Idte a ohlasujte. Bratislava : Saleziánske katechetické stredisko, 1994. 220 s. ISBN 80-85405-24-5.

PIERSKAŁA, R. Słowo Boże dla dzieci. Adaptacja Lekcjonarza do Mszy świętej z udziałem dzieci. Opole : Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego, 1996. 238 s. ISBN

83-86865-03-2.

PLEŠKOVÁ, E. Teória katechetickéj metodiky. Žilina : ROSA, 1990. 317 s. ISBN 80-967100-0-1.

RATZINGER, J. Cantate al Signore un canto nuovo. Milano : Jaca Book, 1996. 212 s. ISBN 978-88-16-30314-0.

TALBOT, J.M. Hudba – radosť i služba. Bratislava : Redemptoristi - Slovo medzi nami, 2009. 104 s. ISBN 978-80-89342-09-9.

VALOVIČ, E. Náčrt katechetiky II. Bratislava : Dobrá kniha, 2000. 147 s. ISBN 80-7141-286-4.

III. Časopisy a zborníky:

MANDÁKOVÁ, M. Hudobná výchova v kontexte náboženského vzdelávania v cirkevných školách. In Adoramus Te. ISSN 1335-3292, 2006, roč. 9, č. 4, s. 25-29.

PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? I. In Adoramus Te. ISSN 1335-3292, 2002, roč. 5, č. 2, s. 7-9.

PAWLAK, I. Aká má byť hudba v katechéze? II. In Adoramus Te. ISSN 1335-3292, 2002, roč. 5, č. 3, s. 10-13.

PIERSKAŁA, R. Celebracja Mszy szkolnej. In Studia Pastoralne. ISSN 1734-4433, 2009, roč. 5, č. 5, s. 182-197.

VELBACKÝ, J. Význam hudby a spevu v katechéze. In Dar života s Bohom. Košice : Teologická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2008. ISBN 978-80-89138-99-9, s. 189-199.

ŽILÍKOVÁ-MANDÁKOVÁ, M. Cirkevná hudba pre deti. In Adoramus Te. ISSN 1335-3292, 2009, roč. 12, č. 3, s. 3-6.

ŽILÍKOVÁ-MANDÁKOVÁ, M. Cirkevná hudba pre deti (2). In Adoramus Te. ISSN 1335-3292, 2009, roč. 12, č. 4, s. 3-13.

LITURGICKÉ SKLADBY PETRA EBENA POUŽÍVANÉ V PROSTREDÍ KATOLÍCKEJ CIRKVI NA SLOVENSKU

LADISLAV ONDERČIN

Petra Ebena, českého skladateľa prevažne duchovnej hudby, nie je potrebné liturgickým hudobníkom na Slovensku zvlášť predstavovať, pretože sa s jeho skladbami pravidelne stretávajú počas bohoslužieb a aj na stránkach tohto časopisu mu už bol venovaný priestor.¹

Liturgickou hudbou sa Petr Eben (1929-2007) zaoberal už od svojich študentských čias, kedy v dobe najväčšieho politického útlaku vznikla jeho prvá liturgická skladba *Missa adventus et quadragesimae* (1951-52) a od tohto času sa Eben ku kompozíciám liturgických skladieb neustále vracal. Duchovná hudba bola pre neho akousi červenou niťou, ktorá vytvalo pretkávala celý jeho život. Eben v týchto súvislostiach dodal: „Stále viac a viac mi ležalo na srdci písať túto hudbu, ktorá vyplývala z vnútornej potreby a tiež z vnútornej vďaky. Komponovanie som vždy videl

ako dar a chcel som z času na čas vyjadriť svoju vďaku za to“², čiže kategória vďačnosti za prijaté dobrá a talenty bola u Petra Ebena hlboko zakorenená, a preto mal potrebu odvdčať sa za ne³ hudbou, ktorú nepovažoval za experiment, ale prisudzoval jej istú služobnosť (hlavne v liturgických a inštruktívnych kompozíciách). Pre Ebena bolo stretnutie so sakrálnymi textami očistením, vybočením z všedného života a dotykom s večnosťou, no pri ich zhudobňovaní opustil ich ilustratívnosť, pretože mu išlo hlavne o slobodné, jasné a neprikrášené vyznanie kresťanských právd.⁴

V interview⁵, ktorý viedol Franz Karl Prassl pri príležitosti 65. narodenín skladateľa, Petr Eben hovoril hlavne o liturgickej hudbe a jeho vzťahu k nej. Dozvedáme sa skladateľove názory duchovnú hudbu a jej funkciu počas komunistickej totality, kedy bola, svojím spôsobom, osobným vyznaním skladateľa, i to, akým spôsobom bral Eben ohľad na hudobné skúsenosti či sluchové zvyklosti ľudí, pre ktorých skladbu píše. V interview, na otázku ohľadne oklieštenia priestoru pre hudbu a improvizáciu po Druhom vatikánskom koncile, spoznávame názor Petra Ebena, pre ktorého je to skôr nová inšpirácia.

Petr Eben takto vidí rozdiel medzi duchovnou (spirituálnou) a liturgickou hudbou vo

¹ ŠURIN, S.: Petr Eben, 75 ročné jubileum. In *Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe*. ISSN 1335 – 3292, č. 1, 2004, s. 39.; ŠURIN, S.: Petr Eben – skladateľ, ktorého si Pán učinil svojím nástrojom. In *Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe*. ISSN 1335 – 3292, č. 4, 2007, s. 39.; ONDERČIN, L.: Mystická hudba Petra Ebena a Oliviera Messiaena a jej miesto v liturgii. In: *Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe*. ISSN 1335 – 3292, Roč. 15, č. 1, 2012, s. 25-35.

² PRASSL, F. K.: Diese Botschaft war mir immer nahe – ein Gespräch mit dem prager Komponisten Petr Eben zu seinem 65. Geburtstag. In *Singende Kirche*. ISSN 0037 – 5721, 1994, roč 41, č. 1, s. 5.

³ Eben spomína vo viacerých interview dôležitosť vďačnosti vo svojom živote, napr. ŠVARCOVÁ, J.: Mít svobodu v sobě. S Petrem Ebenem nejen o sférach hudebních, interview. In *Lidové noviny*. 1990, 18. apríl, s. 4., ako aj v jeho kompozíciách, napr. v LAUDES.

⁴ BRETSCHNEIDER, W.: Vox clamantis – hudební skladatel Petr Eben : nahlédnutí do planoucí duše. In *Salve*. ISSN 1213 – 6301, 2008, roč. 18, č. 2, s. 75.

⁵ PRASSL, F. K.: Diese Botschaft war mir immer nahe – ein Gespräch mit dem prager Komponisten Petr Eben zu seinem 65. Geburtstag. In *Singende Kirche*. ISSN 0037 – 5721, 1994, roč 41, č. 1, s. 5-9.

STÍŠME SA V BOŽOM SLOVE...

Úvodný spev k Lectio divina v Katedrále sv. Martina
(Rok viery 2012/2013 - Rok svätých Cyrila a Metoda)

Text: Daniel Hevier
Hudba: Vlastimil Dufka SJ

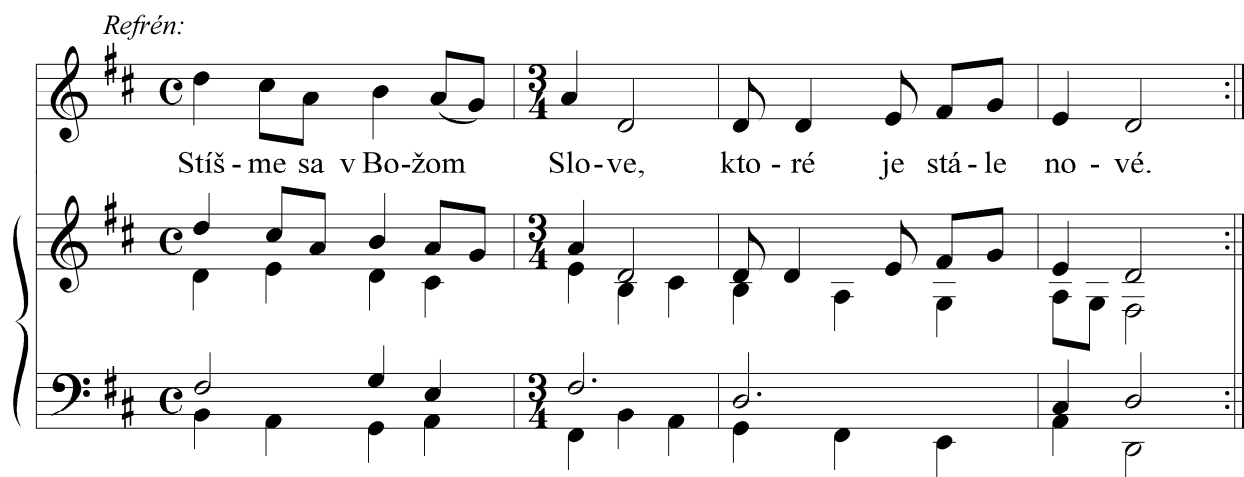
♩ = 70

Verše:

1. To Slo - vo ku nám mie - ri, je Bo - žie a tiež na - še,
2. Vie - ra je k ne - bu brá - na, bez nej je všet - ko práz - dne.
3. Nech sa z nás Slo - vo ší - ri do sve - ta prázdnych re - či.
4. Z pra - ot - ca Ab - ra - há - ma až k na - šim vie - ro - zves - tom
5. Ak no - síš zr - no vie - ry, ob - syp ním ľu - d - ské po - lia.
6. Aj ty bud' a - poš - to - lom, čo Bo - žie slo - vo hlá - sa.

1. ot - co - via na - šej vie - ry pre - nies - li nám ho v ča - se.
2. Nech Slo - vo náš - ho Pá - na aj v na - šich srd ciach zaz - nie.
3. Ten pra - meň čis - tý, či - ry chrá - ni nás v ne - bez - pe - či.
4. to Slo - vo a - ko man - na prú - di k nám Bo - žou ces - tou.
5. Bez ne - ho svet má die - ry a ľu - d - ské či - ny bo - lia.
6. Zjav sa nad na - šim sto - lom, Duch Svä - tý, čo je spá - sa.

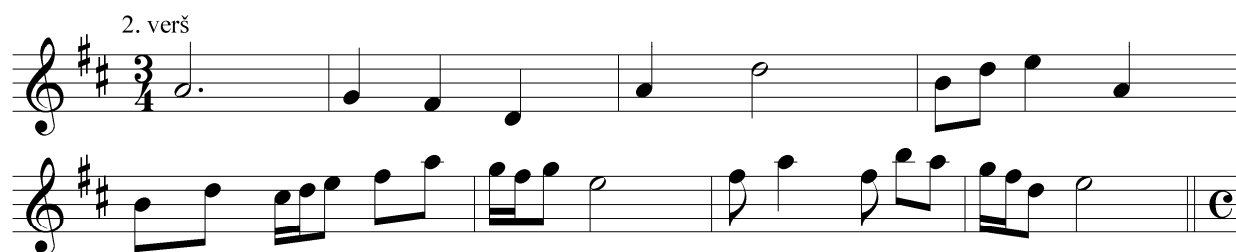
Refrén:

Stíš - me sa v Bo-žom Slo-ve, kto - ré je stá - le no - vé.

Hoboj (alebo flauta, husle...)

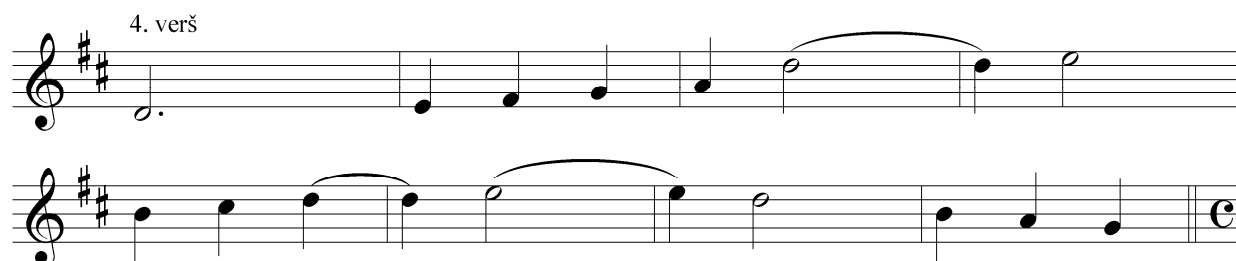
2. verš

Refrén

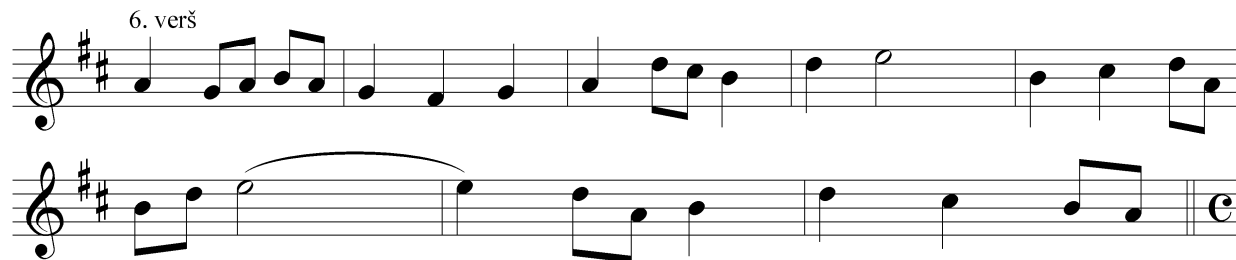
4. verš

Refrén

6. verš

Refrén

BOŽIE ZRKADLO

Úvodný spev k Lectio divina v Katedrále sv. Martina (2012/2013)

Text: Daniel Hevier

Hudba: Vlastimil Dufka SJ

$\text{♩} = 70$ Refrén:

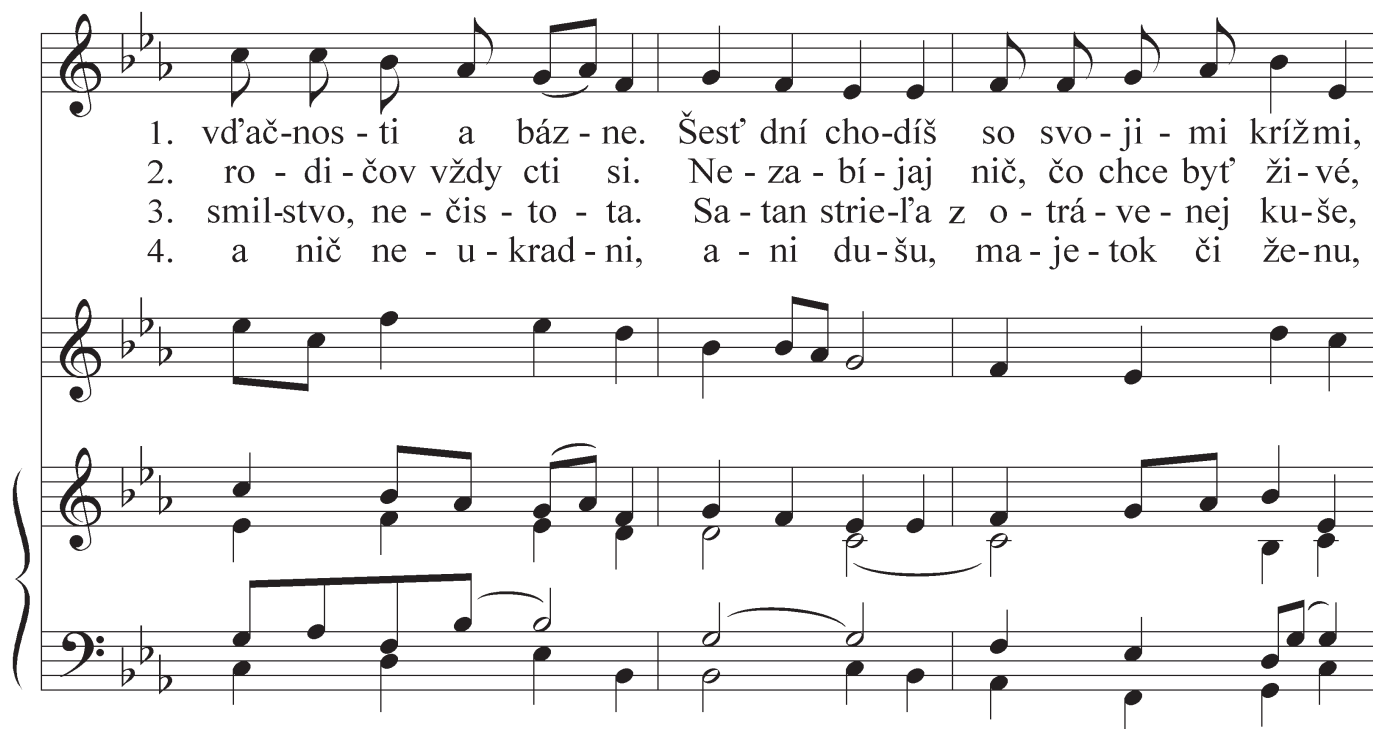
Vi-díme v Božom zrkadle, čo dobré je a čo zlé, čo káže svet a

čo chce Boh, SPÁSA je v je-ho zá-ko-noch.
 (po druhom verši) ŽIVOT je v je-ho zá-ko-noch.
 (po štvrtom verši) LÁSKA je v je-ho zá-ko-noch.

Verše:

1. Boh je je - den, je - ho me - no za - znej z pl - nej úc - ty,
2. Ne - za - bud - ni, kto ťa zro dil, či si, mat - ku, ot - ca,
3. Ne - do - pust', a - by do ži - vo - ta vo - šiel ti hriech
4. Ú - spech čas - to ma - jú be - zo - hľad - ní, ty však ne - klam

Hoboj (Flauta):

1. vd'ač-nos - ti a báz - ne. Šesť dní cho-díš so svo - ji - mi krížmi,
 2. ro - di - čov vždy cti si. Ne - za - bí - jaj nič, čo chce byť ži - vé,
 3. smil-stvo, ne - čis - to - ta. Sa - tan strie-l'a z o - trá - ve - nej ku - še,
 4. a nič ne - u - krad - ni, a - ni du - šu, ma - je - tok či že - nu,

1. Pá - nu za - svä - cuj sied - my deň v týž - dni.
 2. ži - vot je kvet na Pá - no - vej ni - ve.
 3. a - le tvo - je te - lo je chrám du - še.
 4. ver - nosť s prav - dou ma - jú väč - šiu ce - nu.

Da capo (Refrén):

526.

Teba, Bože, chválime

nápev gregoriánsky

1. Te - ba, Bo - že, chvá - li - me,* teba, Pane, ve - le - bí - me. 2. Te - ba, več - ný Ot - če,

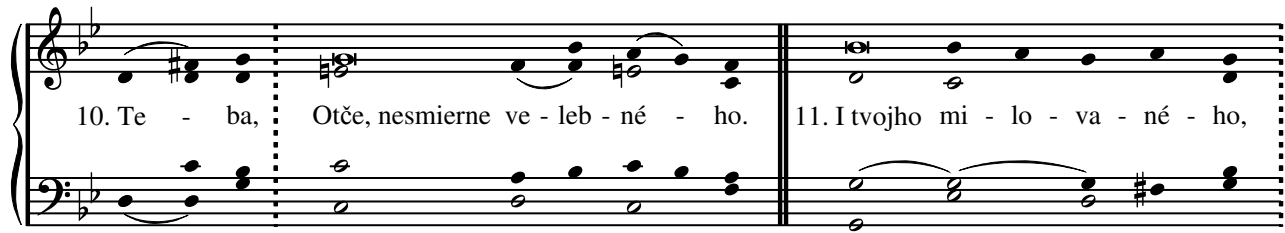
uc - tie - va ce - lá zem. 3. Te - be všet - ci an - je - li, tebe nebesia i všet - ky moc - nos - ti,

4. tebe cherubíni a se - ra - fí - ni bez prestania pre - spe - vu - jú: 5. Svä - tý, svä - tý,

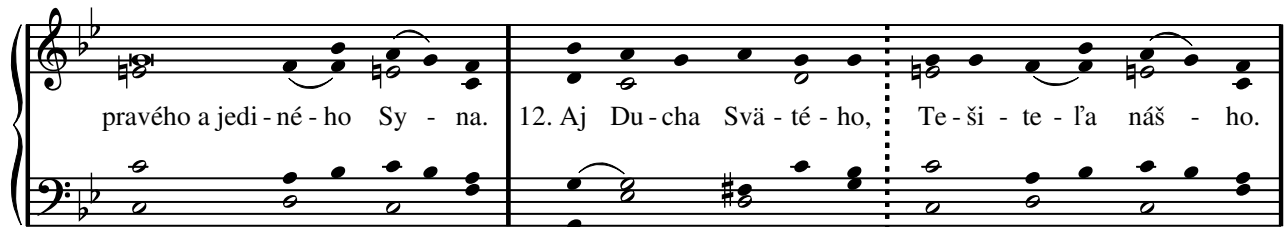
svä - tý Pán, Boh zás - tu - pov! 6. Plné sú ne - bo i zem tvojej ve - by a slá - vy.

7. Te - ba o - sla - vu - je slávny zbor a - poš - to - lov. 8. Teba velebí veľký po - čet pro - ro - kov,

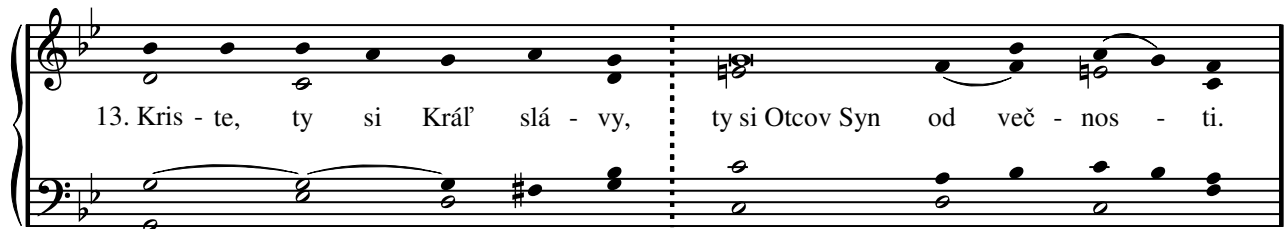
teba chváli vznešený zástup mu - če - ní - kov. 9. Te - ba o - sla - vu - je svätá Cirkev po ce - lej ze - mi.

10. Te - ba, Otče, nesmierne ve - leb - né - ho. 11. I tvojho mi - lo - va - né - ho,

pravého a jedi - né - ho Sy - na. 12. Aj Du - cha Svä - té - ho, Te - ši - te - ľa náš - ho.

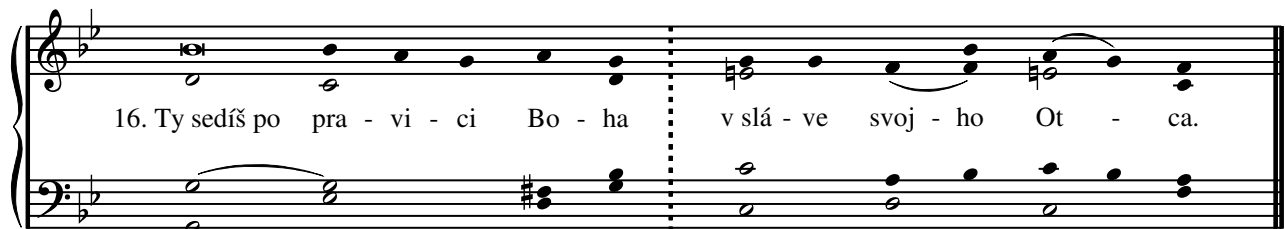
13. Kris - te, ty si Kráľ slá - vy, ty si Otcov Syn od več - nos - ti.

14. Ty si neváhal vstúpiť do ži - vo - ta Pan - ny, stal si sa človekom, aby si vy - kú - pil člo - ve - ka.

15. Ty si zví - ťa - zil nad smr - ťou a otvoril si veriacim ne - bes - ké krá - ľov - stvo.

16. Ty sedíš po pra - vi - ci Bo - ha v slá - ve svoj - ho Ot - ca.

17. Ve - rí - me, že ako Sudca eš - te raz prí - deš. 18. Preto ťa prosíme,

pomáhaj svojim služob - ní - kom, ktorých si vykúpil pre - dra - hou kr - vou.

19. Pripočítaj nás ku svojim svä - tým vo več - nej slá - ve. 20. Zachráň, Pane, svoj - ľud

a žehnaj svo - jich de - di - čov. 21. A spra - vuj ich a vyvýš ich až na ve - ky.

22. Po všet - ky dni dobrore - čí - me te - be. 23. A chválime tvoje me - no na - ve - ky,

až na ve - ky več - né. 24. Vo svojej láska - vos - ti, Pa - ne, chráň nás v ten - to deň pred hrie - chom.

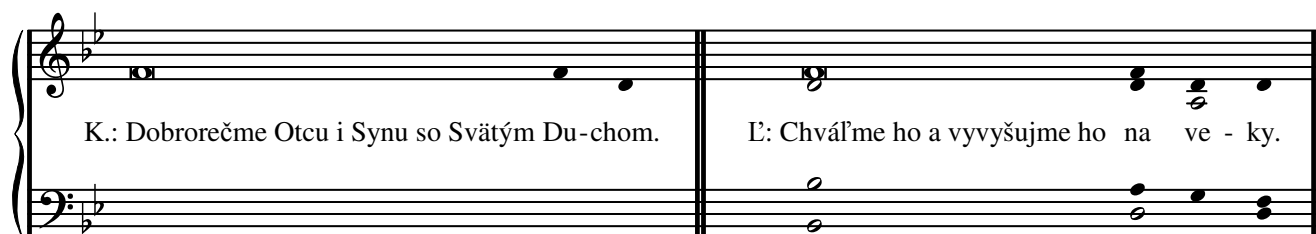

25. Zmiluj sa, Pa-ne, nad na-mi, zmi-luj sa nad na-mi. 26. Tvoje milosrdenstvo, Pane, nech je nad na-mi,

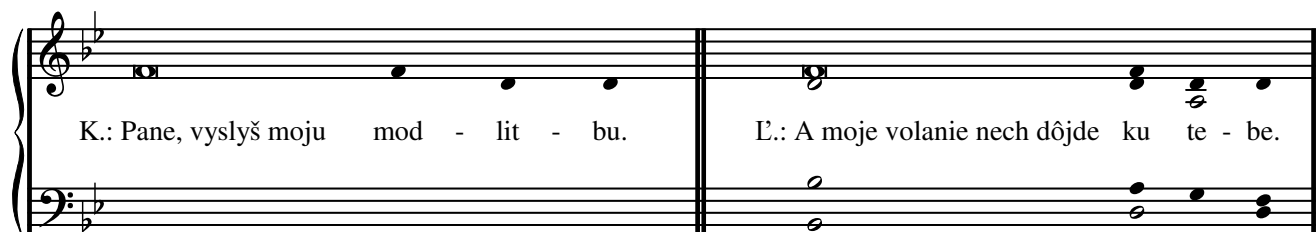

a-ko dú-fa-me v te-ba. 27. V teba, Pane, somdú - fal, nebudem zahan-be - ný na ve - ky.

* * *

K.: Dobrorečme Otcu i Synu so Svätým Du-chom. E.: Chváľme ho a vyvyšujme ho na ve - ky.

K.: Pane, vyslyš moju mod - lit - bu. E.: A moje volanie nech dôjde ku te - be.

K.: Pán s vami.

L.: I s duchom tvojím.

K.: Modlime sa,nášho Pána.

L.: Amen.

svojej tvorbe: „Té prvné (spirituálnéj – pozn.) jsem věnoval celou svou tvůrčí práci a byl bych šťastný, kdyby mé skladby mohly alespoň nepatrně přispět ke spiritualizaci světa, které se dnes příliš utápí v hmotnosti a ztrácí vlastní cíl života. Do této kategorie patří všechna má témata: humanizmus, láska, pokoj mezi lidmi, orientace na všechno krásné, od architektúry Prahy po Chagallova okna, soznené s poezií, nadšení z krásy řeči cizích, zklidnené našeho chvatu, usebrání v hektickém toku našich dnů. V té druhé, tj. liturgické hudbě spatřuji úkol, který mi je uložen společenstvom věřících lidí, ať už jakéhokoliv vyznání; plnění tohoto úkolu souvisí s mým přesvědčením o jisté služebnosti hudby, oproti pojetí komponování jako seberealizace.“⁶

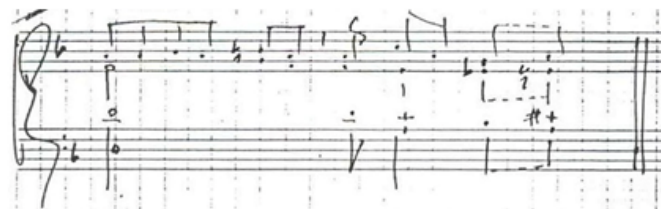
Eben ako skladateľ plne spĺňa všetky požiadavky, ktoré sú kladené na autorov liturgickej hudby tak zo stránky osobnosti, ako i hudobnej erudovanosti.⁷ Eben zhudobnil rôzne ordinária⁸ i própria⁹. Na liturgický text vznikli aj Vesperae (1968), Pražské Te Deum 1989 (1989-90), Liturgické zpěvy (1955-60) a Antifóny a žalmy (1967). V Českej republike sa bežne v liturgii sa používa České mešní ordinárium (1965), ktoré je publikované v Kancionáli¹⁰ i v Mešních zpěvech¹¹. Kancionál obsahuje aj osem piesní (312, 821, 832, 902, 907, 910, 927, 928) a osem nápevov rezponzóriových žalmov (602, 624, 625, 626, 654, 661, 671, 683). Mešní

zpěvy obsahujú dvadsať zhudobnených rezponzóriových žalmov, ktoré sú označené Žalmy a kantikum s odpoveďí E¹².

Liturgických kompozícií Petra Ebena, ktoré sa používajú na Slovensku nie je veľa. Celkový výpočet zahŕňa osem rezponzóriových žalmov, dve zhudobnenia Sanctus, dve piesne a jednu antifónu.

Liturgický spevník I (LS I) obsahuje dve zhudobnenia slovenského textu Sanctus podľa Rímskeho misála z roku 1980. Konkrétne je to: 627 Sanctus VII – lydickej a 757 Podhalanské Sanctus. Texty Petr Eben zhudobnil pre potreby vzniku Liturgického spevníka I. Kompozície od skladateľa prevzal Juraj Lexmann osobne, pomenoval ich podľa príslušných tónin a začlenil do LS I. Hudobne veľmi hodnotné Podhalanské Sanctus zaradil do skupiny „pre osobitné používanie“, pretože bolo isté, že nezľudovie.¹³

Azda najznámešie a najviac používané sú na Slovensku Ebenove zhudobnenia rezponzóriových žalmov. V roku 1984 sa začal na Slovensku pripravovať súbor rezponzóriových žalmov podľa Lekcionára I (1978) a aj samizdat LS I. Juraj Lexmann z pôvodných českých rezponzóriových žalmov vyabstrahoval hudobné modely a tie následne aplikoval nielen na slovenské texty totožné s originálom, ale aj úplne iné rezponzá a žalmy, ak to bolo možné. Adaptácie boli Petrom Ebenom autorizované. Eben priamo pre Liturgický spevník skomponoval len jedno rezponzum v šiestich verziách: Milujem Ťa Pane, ty moja sila¹⁴ (obr. 1).

(obr. 1)

Lexmannove adaptácie Ebenových žalmov

⁶ MICHLER, S.: Jít jen sám se sebou. Černá hodinka s Petrem Ebenem, interview. In Svobodné slovo. 1989, 9. september, s. 3.

⁷ ONDERČIN, L.: Mystická hudba Petra Ebena a Oliviera Messiaena a jej miesto v liturgii. In Adoramus Te:časopis o duchovnej hudbe. ISSN 1335 – 3292, Roč. 15, č. 1, 2012, s. 25-35.

⁸ Missa adventus et quadragesimae (1951-52), České mešní ordinárium (1965), Missa cum populo (1981-82).

⁹ Mše za zemřelé (1966), Truvérska mše (1968-69), Posvátná znamení (1992-93), Proprium festum monasteriense (1993).

¹⁰ CIRCLE, K. a kol.:KANCIONÁL, Varhanní doprovod (vydání pro olomouckou arcidiecézi). Zvon : Praha, 1994. ISBN 80-7113-090-7. s. 150-155.

¹¹ SEKRETARIÁT ČESKÉ LITURGICKÉ KOMISE: Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu. Praha, 1990. s. 146-151.

¹² SEKRETARIÁT ČESKÉ LITURGICKÉ KOMISE: Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu. Praha, 1990. s. 217-223.

¹³ E-mail od Juraja Lexmanna, 22. december 2011.

¹⁴ E-mail od Juraja Lexmanna, 27. december 2010.

sú súhrne uvedené v LS I: žalмовý nápev 19 – 26.¹⁵ Pri adaptáciách¹⁶ sa Juraj Lexmann verne držal originálnej predlohy, napr. v žalme Ukáž nám, Pane, svoje milosrdenstvo a daj nám svoju spásu (obr. 2) či v Toto je deň Krista Pána, radujme sa, aleluja (obr. 3).

R.: U-káž nám, Pane, svo-je mi-lo-sr-denstvo a daj nám svo-ju spá - su.

Pa - ne, u - kaž nám své mi - lo - sr - den - ství a dej nám svou spá - su.

(obr. 2)

To - to je deň Krista Pá - na, radujme sa, a - le - lu - ja.

Pán po - - vstal z hro - - bu, a - - le - - lu - - ja.

(obr. 3)

V žalme Pred tvárou Pána budem kráčať v krajine žijúcich (obr. 4) minimálnym spôsobom upravil harmonizáciu, čím adaptáciu urobil „stráviteľnejšou“.

R.: Pred tvá - rou Pá - na budem krá - čať v kraji - ne ži - jú - cich.

Na te - be spo - lé - - hám, kéž ne - jem za - han - ben.

(obr. 4)

Najväčšia zmena rezponza nastala pri žal-

me Hľa prichádzam Pane, chcem plniť tvoju vôľu (obr. 5), kde originálna melódia spracováva 25-slabičný text oproti 12-slabičnému adaptácie. Adaptácia však vôbec nestráca zo svojej hodnoty, pretože, ako je jasné z obr. 5, melódia dokonale korešponduje so slovenským textom.

R.: Hľa, pri - chádzam, Pa - ne, chcem pl - niť tvo - ju vô - ľu.

Ot - če, ne - mú - že - li mne ten - to ka - lich mi - nout, a - niž

bych jej pil, ať se sta - ne tvá vü - le.

(obr. 5)

Adaptácie ôsmich modelov Ebenových rezponzóriových žalmov sa nachádzajú v najhojnejšom počte v Liturgickom spevníku II¹⁷ v počte 21; v Liturgickom spevníku II/b¹⁸ sa nachádza jeden nápev verša; v Liturgickom spevníku II/c¹⁹ sa nachádzajú štyri a v Liturgickom spevníku III²⁰ sa nachádza jedna adaptácia, ktorá však nie je použitá nikde inde: je to rezponzoriový žalm Toto je deň Krista Pána, radujme sa, aleluja (obr. 3), ktorý je použitý iba na Veľkonočnú nedeľu.

Na stránkach tohto časopisu boli uverejnené dve adaptácie piesní z Kancionálu: Učín

¹⁷ SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník II- Medzispevy na nedele a sviatky.1999. ISBN 80-968279-0-1.

¹⁸ SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník II/b-Medzispevy na adventné a vianočné obdobie. Levoča : Kňazský seminár Jána Vojsašáka, 1995. ISBN 80-7142-034-4.

¹⁹ SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník II/c-Medzispevy na pôstne a veľkonočné obdobie. Levoča : Kňazský seminár Jána Vojsašáka, 1995. ISBN 80-88704-13-8.

²⁰ SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník III-Spevy na popolcovú stredu, svätý týždeň a veľkú noc. Bratislava : Cantate, 1993. ISBN 80-900452-7-8.

¹⁵ SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník I. Typis polyglottis vaticanis, 1990, s. 166-168.

¹⁶ Nápevy veršov sú prebraté bez zmien, adaptované boli iba rezponzá.

mě, Pane, nástrojem²¹ (na text sv. Františka z Assisi) - v adaptácii pod názvom Modlitba sv. Františka z Assisi²² a Dej mi, Pane, bdélé srdce²³ (na text sv. Tomáša Akvinského) - v adaptácii pod názvom Prosebná²⁴. Pri oboch piesňach bola melódia s harmonizáciou prevzatá doslovne, preložený bol len text z českého do slovenského jazyka. Kompozície Petra Ebena používané v liturgii na Slovensku uzatvára vianočná antifóna Veselte sa, nebesia²⁵, pri ktorej adaptácii sa postupovalo rovnako ako pri prechádzajúcich piesňach.

Kompozície Petra Ebena, ktoré sú zaradené do slovenských Liturgických spevníkov a používajú sa v liturgii, svojou hĺbkou kvality neobyčajne vystihujú text žalmov a už neomyšliteľne patria k sláveniu eucharistie na Slovensku.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

BRETSCHNEIDER, W.: Vox clamantis – hudbní skladateľ Petr Eben : nahlédnutí do planoucí duše. In Salve. ISSN 1213 – 6301, 2008, roč. 18, č. 2, s. 66 – 77.

EBEN, P.: Modlitba sv. Františka z Assisi. In Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe. Notová príloha. ISSN 1335 – 3292, č. 2, 2002, s. 8.

EBEN, P.: Prosebná. In Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe. Notová príloha. ISSN 1335 – 3292, č. 1, 2002, s. 1.

EBEN, P.: Veselte sa, nebesia. In Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe. Notová príloha. ISSN 1335 – 3292, č. 3, 2001, s. 1-3.

CIRKLE, K. a kol.: KANCIONÁL, Varhanní doprovod (vydání pro olomouckou arcidiecézi). Zvon : Praha, 1994. ISBN 80-7113-090-7.

MICHLER, S.: Jít jen sám se sebou. Černá hodinka s Petrem Ebenem, interview. In Svobodné slovo. 1989, 9. september, s. 3.

ONDERČIN, L.: Mystická hudba Petra Ebena a Oliviera Messiaena a jej miesto v liturgii. In: Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe. ISSN 1335 – 3292, Roč. 15, č. 1, 2012, s. 25-35.

PRASSL, F. K.: Diese Botschaft war mir immer nahe – ein Gespräch mit dem prager Komponisten Petr Eben zu seinem 65. Geburtstag. In Singende Kirche. ISSN 0037 – 5721, 1994, roč 41, č. 1, s. 5 – 9.

SEKRETARIÁT ČESKÉ LITURGICKÉ KOMISE: Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu. Praha, 1990.

SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník I. Typis polyglottis vaticanis, 1990.

SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník II - Medzispěvy na nedele a sviatky. 1999. ISBN 80-968279-0-1.

SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník II/b - Medzispěvy na adventné a vianočné obdobie. Levoča : Kňazský seminár Jána Vojaššáka, 1995. ISBN 80-7142-034-4.

SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník II/c - Medzispěvy na pôstne a veľkonočné obdobie. Levoča : Kňazský seminár Jána Vojaššáka, 1995. ISBN 80-88704-13-8.

SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: Liturgický spevník III - Spevy na popolcovú stredu, svätý týždeň a veľkú noc. Bratislava : Cantate, 1993. ISBN 80-900452-7-8.

ŠURIN, S.: Petr Eben – skladateľ, ktorého si Pán učinil svojím nástrojom. In Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe. ISSN 1335 – 3292, č. 4, 2007, s. 39.

ŠURIN, S.: Petr Eben, 75 ročné jubileum. In Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe. ISSN 1335 – 3292, č. 1, 2004, s. 39.

ŠVARCOVÁ, J.: Mít svobodu v sobě. S Petrem Ebenem nejen o sférach hudbních, interview. In Lidové noviny. 1990, 18. apríl, s. 4.

²¹ Číslo piesne v Kancionáli je: 928 In CIRKLE, K. a kol.:KANCIONÁL, Varhanní doprovod (vydání pro olomouckou arcidiecézi). Zvon : Praha, 1994. ISBN 80-7113-090-7. s. 150-155, s. 364.

²² EBEN, P.: Modlitba sv. Františka z Assisi. In Adoramus Te:časopis o duchovnej hudbe. Notová príloha. ISSN 1335 – 3292, č. 2, 2002, s. 8.

²³ Číslo piesne v Kancionáli je: 927 In CIRKLE, K. a kol.:KANCIONÁL, Varhanní doprovod (vydání pro olomouckou arcidiecézi). Zvon : Praha, 1994. ISBN 80-7113-090-7. s. 150-155, s. 363.

²⁴ EBEN, P.: Prosebná. In Adoramus Te:časopis o duchovnej hudbe. Notová príloha. ISSN 1335 – 3292, č. 1, 2002, s. 1.

²⁵ EBEN, P.: Veselte sa, nebesia. In Adoramus Te: časopis o duchovnej hudbe. Notová príloha. ISSN 1335 – 3292, č. 3, 2001, s. 1.

INTERPRETAČNÁ ANALÝZA VIANOČNÝCH VARIÁCIÍ OP. 20 OD MARCELA DUPRÉHO

DANIEL GABČO

Východiská hudobnej reči Marcela Duprého

Francúzska organová tvorba a jej tradícia vrcholia v 19. storočí. Organ, ako hudobný nástroj, sa stáva zaujímavý nielen pre liturgické účely, ale vďaka svojej orchestrálnej zvukovej schopnosti aj veľmi obľúbeným nástrojom pre mnohých skladateľov. V tomto smere zohral nemalú úlohu A. Cavaille-Coll, ktorého nástroje ovplyvnili celý rad interpretov a skladateľov; počnúc C. Franckom to boli Ch. M. Widor, L. Vierne a aj Marcel Dupré. Marcela Duprého radíme do skupiny francúzskych organových symfonikov, ale treba dodať, že tento smer obohatil o mnohé nové výrazové prostriedky. Študoval u Guilmanta, Widora, Vierna a klavír u Diémera. Jeho kompozície nie sú určené len pre organ, písal taktiež pre klavír, komorné zoskupenia, zbor a aj orchester. Jeho štúdium klavíra súvisí s novými výrazovými prostriedkami uplatnenými v dielach pre organ, ktoré sú typické pre klavír. Ďalší progres je možné vidieť na čoraz rôznorodejšej registrácii, čo úzko súvisí s využívaním hracích pomôcok, voľných kombinácií. Jeho koncertné cesty do Ameriky mu umožnili spoznať takéto nástroje, ktoré boli okrem toho typické ľahkým chodom traktúry, čo Duprého podnietilo ku komponovaniu ešte technicky náročnejších diel. Dielo "Variations sur un Noël, op. 20" je dokladom všetkých týchto skutočností, nakoľko vzniklo počas jedného zo zájazdov do Ameriky. V diele sa uplatňujú obrovské zvukové možnosti organu, jeho pestrofarebnosť, ale aj monumentálnosť a taktiež virtuozita, ktorá ale v Duprého prípade nikdy nie je samoúčelná.

Problematika interpretácie

Téma - pri interpretácii témy variácií je potrebné uvedomiť si, že je to jednoducho zharmonizovaná ľudová koleda. Tento fakt má azda najväčší vplyv na frázovanie a na

spevné čítanie fráz. Téma sa dá už na prvý pohľad jasne rozčleniť na štvortaktia. Po formovej stránke na to poukazuje skutočnosť, že pri dvojdobom takte je každé štvortaktie zakončené polovou hodnotou, čím sa akoby fráza uzatvára, ale aj logicky vychádzajúc z predstavy spevu tejto koledy, je potrebné vziať do úvahy prirodzenú dĺžku nádychu, ktorá taktiež zodpovedá približne jednému štvortaktiu, z čoho sa dá vydedukovať aj prirodzené tempo. Všetko teda poukazuje na naozaj kantabilné chápanie a aj interpretáciu. Pod kantabilnou hrou si osobne predstavujem svedomitú legáto vo všetkých štyroch hlasoch, zvlášť v sopráne s veľmi jemnými agogickými zaťažieniami na logických miestach vyplývajúcich z harmónie. Nakoľko je téma variácií vo svojej podstate jednoduchá aj po harmonickej stránke, prostriedkom na vyjadrenie frázovania by som v tomto prípade zvolil jednoduché odsadenie celej faktúry. Celkový obraz témy však vnímam popri súčinnosti všetkých spomenutých faktov priamočiaro a jednoducho, nakoľko sa jedná ešte len o uvedenie témy variácií, ktorá sa predstaví ešte v mnohých a rôznorodých prostrediach a polohách. Po stránke zvukového stvárnenia sa dá vychádzať z Duprého predstavy, čiže Gambe 8' na Récite. Teda jedná sa o sláčikový register, ktorý ale podľa zvukových vlastností môže byť podporený napríklad jemným registrom flautového charakteru, čo každopádne zmäkčí a

príjemne zaobalí zvuk a teda spôsobí určité zahľadzenie celého priebehu Témy.

Variácia č. 1 – je principiálne v oblasti kantabilnej hry a frázovania postavená na rovnakej báze ako Téma variácií. Téma znie na výraznom jazykovom registri, čo ju jasne vyníma spomedzi ostatnej faktúry. Okrem témy sú tu ale aj sprievodné hlasy vedené na odlišnom zvuku, ktoré vytvárajú vlastnú melodickú líniu. Tá by sa v súznení s basom v pedáli a po odmyslení témy dala vnímať ako samostatná, takže jej taktiež treba venovať dostatočnú pozornosť v zmysle dostatočného legáta a s tým spojenou kantabilnou hrou. V priebehu variácie sa po každom štvrtaktí, s výnimkou tretieho a štvrtého, zmení poloha témy. Spravidla ide o rozdiel dvoch oktáv, čo znamená, že napríklad téma neustále znie na tom istom zvuku, ale raz v ľavej ruke a neskôr v pravej, vždy podľa polohy. Tým vzniká problém plynulého prechodu pomerne pohyblivých sprievodných hlasov z jednej ruky do druhej bez akýchkoľvek rušivých momentov, ktoré by zapríčinili prerušenie línie. Po zvukovej stránke Dupré predpisuje pre sólový hlas jazykový register Trompette 8' na Récite, pre sprievodné hlasy predpisuje Founds 8' a 4'. Treba avšak vychádzať zo zvukových možností konkrétneho nástroja a prispôbiť sólový hlas sprievodným pomocou žalúzia tak, aby bol dostatočne výrazný, ale zároveň aby nepotláčal harmonickú a aj melodickú funkciu sprievodných hlasov. Pre bas je potrebné zvoliť registráciu adekvátnu voči sprievodným hlasom.

Variácia č. 2 – je prvou kvázi voľnou variáciou. Oproti predchádzajúcej, táto variácia nevyneša do popredia ani jeden z hlasov, je celá akoby zaobalená do hutného flautového zvuku na všetkých strojoch a aj v pedáli. Tému variácií môžeme v tomto prípade vnímať len harmonicky, kde je rozčlenená pomocou basu v pedáli. Neustále chromatické postupy a zvukový charakter variácie môže v tomto prípade pri príliš rýchlom tempe viesť k neprehľadnosti. Preto treba pri interpretácii vnímať aj akustické danosti priestoru a podľa nich zvoliť primerané výrazové prostriedky. V

úvahu pripadá najmä miera legata v jednotlivých úsekoch variácie ako aj spôsob ich rozlíšenia v kontexte vnímania témy. Jednotlivé úseky by som oddeľoval spôsobom jemného zaťaženia prvej doby úsekov, čím sa vytvorí akési psychologické oporné body, ktoré prichádzajú pravidelne a tým pomáhajú poslucháčovi orientovať sa vo variácii. Forma témy ostáva rovnaká; A1(4)A2(4) B1(4)B2(4) A1(4)A2(4), avšak myslím si, že v tomto prípade by sa mali spomínané zaťaženia týkať iba úsekov A1, B1 a A1 a vnímať variáciu ako trojdielnu, nakoľko by mohlo dôjsť k neželanému efektu rozdrobenosti.

Variácia č. 3 – Prvá variácia riešená spôsobom kánonu, konkrétne kánonu v oktáve. Za problematické považujem nutnosť vnímať na rovnakej úrovni myslou, artikuláciou a spevnosťou oba hlasy, v ktorých sa nachádza téma. Môže sa totiž stať, najmä v prípade témy znejúcej v pedáli, že funkcia tohto hlasu sa zmení iba na harmonickú, napríklad voči sprievodu v ľavej ruke, čo má vplyv na kvalitu jej celkového stvárnenia. Technickým problémom tejto variácie sú aj sprievodné hlasy, v tomto prípade vrchný hlas ich homofónnej faktúry, ktorý podobne ako v prvej variácii taktiež vytvára vlastnú melodickú líniu, ktorú je potrebné v čo najväčšej miere viazať a vnímať kantabilne. To je obtiažne vzhľadom na rozsahy využitých akordov.

Variácia č. 4 – Túto variáciu vnímam ako určité odľahčenie celého priebehu skladby. Doteraz precíznu legatovú hru vystrieda živé staccato prítomné počas celej variácie. Tým pripadá do úvahy aj ďalší výrazový prostriedok, pomocou ktorého je možné artikulovať tému. V staccatovom prostredí je samotné legato výrazovým prostriedkom a zároveň je možné uvažovať o miere staccata v ostatnej faktúre. Sám Dupré spája ligatúrou v pedáli znejúce úseky témy, teda vždy poslednú a prvú notu končiaceho a nastupujúceho úseku. To však pri vysokom tempe nemusí byť artikulácie postačujúce. Naskytá sa možnosť podporiť prvé doby úsekov témy nepatrným zaťažením celej faktúry a následne i vylahče-

ním, čo prispeje k lineárnemu mysleniu interpreta a vnímaniu poslucháča.

Variácia č. 5 – technicky náročná, virtuózna variácia, najmä kvôli figuratívnym postupom v sprievodnom hlase, kam sa často logicky upiera väčšina pozornosti interpreta. Je ale nutné uvedomiť si, že je to len kvázi dekorácia a prostriedok na zastrešenie celej variácie. Podstatné harmonické a tematické postupy sa dejú práve pod týmto sprievodným hlasom, kde Dupré v pravidelnej pulzácii uvádza tému variácií v modifikovanej podobe. Z interpretačného hľadiska sú tu dve charakterovo úplne odlišné plochy; sprievodný hlas a téma, teda lineárne chromatické figurácie proti homfónnemu spracovaniu témy a legato proti staccatu. Výsledkom kvalitnej interpretácie by malo byť uvedomelé spojenie týchto kontrastných plôch v jeden celok v zmysle pravidelnej pulzácie staccatových súzvukov v ľavej ruke, jemné členenie témy v kontexte formy, pokryté sprievodným hlasom v zmysle linearity. K tomu môže dopomôcť samotná akustika priestoru, avšak len do takej miery, aby zahladila priebeh variácie. Pokiaľ je akustika príčinou úplnej nezrozumiteľnosti sprievodného hlasu, je potrebné ovplyvniť výsledný efekt mierou legata, čo v extrémnych prípadoch môže znamenať až leggierový spôsob úhozu.

Variácia č. 6 – je v mojom ponímaní určitým druhom katarzie. Po výlučne chromatickom prostredí predchádzajúcich dvoch variácií prichádza kánonické spracovanie témy variácií v kvinte a kvarte. Akoby Dupré chcel opäť ukázať tému v kráse svojej podstaty, ničím nerušenú. Z tohto nahliadania vyplýva samotný charakter variácie, pokojný, ale zároveň svieži, energický. Tým sa dá doceliť efekt odľahčenia vnímania poslucháča a zároveň znamená vytvorenie priestoru pre ďalšie možnosti spracovania témy. Variácia je zaujímavá aj po zvukovej stránke; Clarinette, Violoncelle a Basson ako Duprého predstava. Podstata zvukového stvárnenia tejto variácie je taká, aby bol každý nástup témy v každom hlase zreteľný a dostatočne odlišiteľný od ostatných

hlasov a tým bol jasne počuteľný kánon.

Variácia č. 7 – je variácia, ktorá má v sebe ukrytý azda najväčší esprit spomedzi všetkých variácií. Na tom sa podieľa najmä staccato prítomné počas celej variácie a aj prírazy, ktoré sú pre túto variáciu charakteristické. Hlavným interpretačným problémom je dosiahnuť po technickej stránke absolútnu vyrovnanosť prírazov, ich čo najväčšiu ľahkosť a mieru staccata počas celej variácie a hudobne variáciu rozčleniť, čo sa dá v tomto prípade opäť riešiť nepatrným prízvukovaním prvej doby začiatku jednotlivých úsekov. Zároveň ale treba mať tak ako doteraz neustále na pamäti melodický oblúk, zložený zo sekundových, alebo terciových postupov, ktorý je doplnený o chromatiku prostredníctvom prírazov. Táto variácia môže byť problémová aj v tom prípade, že nástroj, na ktorom má byť dielo interpretované nemá na manuáli register v 16' polohe. Regulárnym riešením je možnosť registrovat variáciu 8' a 2' a transponovať ju o oktávu nižšie.

Variácia č. 8 – je poslednou kánonickou variáciou, napriek tomu je nevšedná, jedná sa totiž o kánon v sekunde. Princíp problematiky interpretácie je rovnaký ako u ostatných kánonických variácií, je potrebné vnímať oba hlasy, v ktorých znie téma rovnocenne, dostatočne spevne. Primerané tempo variácie by sa malo odvodiť od znejúcej témy tak, aby bolo možné vnímať obe témy lineárne. Artikuláciu témy v podstate zapisuje sám Dupré tým, že každý úsek témy je oddelený pomlčkou, teda je jasne viditeľné, že mal predstavu jasného frázovania. To ale neplatí pri návrate do úseku A1, čo sa dá vnímať ako nenápadné vkĺznutie do už známeho prostredia dielu A.

Variácia č. 9 – je jednou z technicky najnáročnejších variácií. Terciové chromatické figurácie vo vysokom tempe, pre ktoré Dupré predpísal legato, sú často problémom najmä pri organoch s ťažším chodom hracej traktúry. Technické zvládnutie tejto variácie si vyžaduje dokonalé premyslenie prstokladov, aby mohla byť celá variácia v plynulom legate a taktiež

veľmi detailné cvičenie jednotlivých figur a hmatov. Nevyhnutnosťou je tiež úplná uvoľnenosť hracieho aparátu. Pri cvičení je dobré vystriedať viaceré spôsoby úhozu, od staccata cez *leggiero* až po *legato*, nakoľko ruka a aj samotné vedomie tým nadobúda pocit väčšej flexibility, čo je veľkou výhodou pri interpretácii diela v rôznych akustických podmienkach. Chromatické figurácie odohrávajúce sa v pravej ruke sú počas celej variácie podporované na ťažkej dobe basom v pedáli a potom rytmickým modelom v ľavej ruke, ktorý je opäť v kontraste voči *legatu*. Bas a opakujúci sa rytmický model v staccatach určujú harmonický priebeh variácie a vo svojej súčinnosti tvoria pulzáciu, ktorá akoby psychologicky pridávala celej variácii hybnosť a spád.

Variácia č. 10 – Túto variáciu vnímam ako majstrovské zavŕšenie celej kompozície. *Fugato*, ktorého téma obsahuje fragment témy variácií, evokuje pocit závažnosti, ktorá pretrváva až do momentu, pokiaľ sa v spleti témy *Fugata*, sprievodných hlasov využívajúcich jej fragmenty, neobjaví téma variácií, čo spôsobuje pocit návratu niečoho známeho, ale v nevšednom prostredí. Po nástupe témy variácií sa akoby na chvíľu celý hudobný proces vyjasní, čo ale pretrvá len do momentu, kedy sa do priezračnej linearity jednotlivých hlasov vrútia figuratívne rozklady chromatizmami zahustených akordov. To už je nové prostredie v kontexte tejto variácie, do ktorého opäť zaznieva začiatkový motív témy variácií. Celý tento proces zahusťovania prostredia chromatikou vyústi až do akordu *A dur*, čo ale z pocitového a ani hudobného hľadiska neznamená koniec. Celý jeden takt *Dupré* necháva prázdny, čo vnímam ako čas na precítenie napätia, ktoré vzniká medzi poslednou variáciou a záverečnou časťou *Presto*. Po artikulačnej stránke je variácia jednoduchá, *Dupré* predpisuje *staccato* vo všetkých hlasoch, čo však nesmie spôsobovať vertikálne vnímanie hudobného procesu, práve naopak, tému a celý priebeh *Fugata* je nutné vnímať po celkoch a frázach. Jasné artikulačné odlíšenie témy *Fugata* a nastupujúcej témy variácií vyplýva z *Duprého* predpisu; pri téme variácií už vyžaduje *legato*,

čo je často opakujúcim sa javom celých variácií, keď v *staccatovom* prostredí je kontrastom *legato* a naopak, čo umožní želaný efekt zvýraznenia konkrétneho vybraného hlasu. V ďalšom priebehu variácie by som osobne volil spôsob artikulácie podľa hustoty a charakteru faktúry.

Presto – Je majestátnym vrcholom kompozície. Logicky je možné vnímať ho ako dve plochy. Téma variácií znie v base a tým je úplne separovaná od ostatných hlasov a preto je možné dobre sluchovo kontrolovať jej priebeh, frázovanie a kantabilitu. V opätovnom kontraste k téme je plocha repetovaných akordov s harmonickou funkciou, ktoré avšak tiež vytvárajú, tak ako v niektorých predchádzajúcich variáciách svoju vlastnú melodickú líniu. S týmto princípom je vedený celý záverečný úsek *Presto*, ktorý vyústi do záverečných štyroch akordov, čo už je skutočná bodka a vyvrcholenie celého hudobného deja. Jedinou otázkou v tomto záverečnom úseku by mohla byť otázka tempa. To závisí od technických možností interpreta, aby dokázal plnohodnotne interpretovať všetky repetované akordy vo faktúre. Taktiež od akustiky, aby nedochádzalo k prílišnej nezrozumiteľnosti. Tempo má byť však virtuózne, čo je možné podčiarknuť zvlášť na posledných osemnástich taktach kompozície.

Literatúra:

STEED, Graham. by Graham Steed. Stuyvesant, NY : Pendragon Press, 1999 ISBN 1576470075.

PROBLEMATIKA STAROSTLIVOSTI O PÍŠŤALOVÉ ORGANY NA SLOVENSKU

PETER FRANZEN

1. Informácie o organárskej kvalifikácii a súvisiace odkazy na Živnostenský zákon

1.1. Oprava hudobných nástrojov podľa Živnostenského zákona (Zákon č. 455/1991 v znení neskorších predpisov) patrí do kategórie tzv. ohlasovacích živností (pozri §9) Živnostenského zákona), t.j. uchádzač o živnosť má len ohlasovaciu povinnosť voči Živnostenskému úradu. Pri podávaní žiadosti nie je teda potrebné doložiť výučný list ani iné doklady o špeciálnom vzdelaní.

1.2. Výroba hudobných nástrojov patrí do kategórie tzv. koncesovaných živností – treba doložiť doklady o vzdelaní resp. o odbornej praxi. Výrobcovia hudobných nástrojov patria medzi umeleckých spracovateľov dreva.

1.3. Na opravu nástrojovej časti historického organa (teda takého, ktorý je zapísaný v Ústrednom zozname hnutelných pamiatok) v súčasnosti postačuje živnostenské oprávnenie na opravu hudobných nástrojov. Ústredný zoznam hnutelných pamiatok pochádza z mája 2011, vydalo ho MK SR pre účastníkov metodického dňa pre pamiatkarov, ktorý sa konal v Banskej Bystrici.

1.4. Na opravu skrine historického organa, ktorá je dielom výtvarného umenia, treba prizvať reštaurátora, to jest odborníka, ktorý je zapísaný v zozname členov Komory reštaurátorov.

2. Vysvetlenie k problematike pamiatkových organov a odkazy na Pamiatkový zákon

2.1. Pred začatím opravy organa je vhodné zistiť, či predmetný organ je zapísaný ako pamiatkový Ústrednom zozname hnutelných pamiatok, skratka ÚZHP.

2.2. Treba rozlišovať medzi nástrojovou časťou (to, čo je potrebné pri generovaní zvuku: píšťaly, vzdušnice, traktúra, mechy) a organovou skriňou (sokel, kryty, figurálna výzdoba, dekoratívne drevorezby a pod.)

2.3. Ústredný zoznam hnutelných pamiatok v niektorých prípadoch eviduje len organovú skriňu, kým nástrojová časť (zväčša novšia) nepodlieha pamiatkovej ochrane. Treba to zistiť na KPÚ.

2.4. Na opravu nástrojovej časti historického organa (teda takého, ktorý je zapísaný v Ústrednom zozname hnutelných pamiatok) v súčasnosti postačuje živnostenské oprávnenie na opravu hudobných nástrojov.

2.5. Na opravu skrine historického organa, ktorá je dielom výtvarného umenia, treba prizvať reštaurátora, uvedeného v zozname členov Komory reštaurátorov.

2.6. Pamiatkový zákon (Zákon č.49/2002 Z.z.) možno nájsť na internete.

2.7. Pamiatkový zákon pozná viacero činností, ktoré sa vzťahujú k hnutelným pamiatkam, pritom nie vždy ide o reštaurovanie.

2.8. Pri väčšine opráv, ak nie sú vykonané nijaké zmeny v nástroji, ide fakticky o údržbu: reguláciu traktúry, vyčistenie a doladenie. Pamiatkový zákon č. 49/2002 Z.z. ukladá vlastníčkovi v takýchto prípadoch iba oznamovaciu povinnosť. Odporúčame oznámiť písomne Krajskému pamiatkovému úradu, že v súlade s § 27 Zákona č. 49/2002 Z.z. na organe sa bude robiť bežná údržba. Podľa § 32 Pamiatkového zákona podľa ktorého pôjde o obnovu, nie o reštaurovanie kultúrnej pamiatky. Pri obnove nevzniká povinnosť predložiť na schválenie reštaurátorský projekt.

2.9. Na reštaurovanie organovej skrine alebo reštaurovanie nástrojovej časti organa zapísaného v ÚZHP sa vzťahuje § 33 Pamiatkového zákona. Vtedy je najlepšie je vyhľadať pomoc niektorého z reštaurátorov, členov Komory reštaurátorov SR.

2.10. Aj keď je reštaurátor špecialistom iba na diela výtvarného umenia a drevenej architektúry, môže zastrešiť (garantovať) aj práce na nástrojovej časti, hoci ich bude vykonávať niekto iný. Tie ale treba zveriť zhotoviteľovi so živnostenským oprávnením a s primeranými referenciami.

Problematiku pamiatkových organov dokresluje aj prednáška prof. Johanna Trummera na konferencii v Bratislave. Vo svojej prednáške profesor Trummer rozlišuje viacero činností:

- čistenie
- oprava
- reštaurovanie
- rekonštrukcia
- konzervujúce reštaurovanie

3. Vzor Zmluvy o dielo pri oprave organa a odkazy na Obchodný zákonník

3.1. Pred začiatkom opravy treba spísať Zmluvu o dielo podľa Obchodného zákonníka (Zákon č. 513/1991 Zb. z 5. novembra 1991 v znení neskorších predpisov). Zákon síce pripúšťa možnosť ústnej dohody, avšak v prípade nejakého sporu je veľmi ťažké dovoliť sa nápravy, pretože nie sú jasne vymedzené dôležité skutočnosti: rozsah opravy, cena, záruka a podobne.

3.2. Obchodný zákonník je v časti 5 tohto CD.

3.3. Zmlúv o dielo sa týka § 536 a nasledujúce – sú v dieli IX.

3.4. Ako predmet diela nestačí uviesť všeobecný popis typu „celková oprava organa“ a pod. Je potrebný rozpis prác podľa jednotlivých bodov alebo aspoň odvolanie na príslušný dokument (napríklad Rozpočet alebo Ponukový list.)

3.5. Záruka je zo zákona dva roky, zvyčajne však solídne firmy dávajú viac, napríklad 5 rokov.

3.6. Záruka sa nevzťahuje na ladenie (to musí „sediť“ pri kolaudácii), podobne ako sa nemôže vzťahovať napríklad záruka na čistotu karosérie auta po návšteve v autoumyvárni..

3.7. Ak prebieha len čiastočná oprava (napríklad iba inštalácia nového ventilátora), treba to zohľadniť pri posúdení výsledku opravy, nemožno očakávať taký efekt ako pri generálnej oprave.

3.8. Je dobré, ak v Zmluve je klauzula, kde zhotoviteľ vyhlási, že je oprávnený vykonávať práce, na ktoré sa zmluvne zaviazal. V prí-

pade neoprávneného podnikania potom nesie plnú zodpovednosť za porušenie zákona.

3.9. Je dobré, ak v Zmluve je klauzula, kde zhotoviteľ vyhlási, že je nie je platcom DPH, aby nevznikli dodatočné finančné požiadavky. Ak zhotoviteľ je platcom DPH, resp. ak kupuje materiál alebo komponenty s pridanou DPH, treba to uviesť v Rozpočte.

3.10. Rozpočet je pre objednávateľa veľmi užitočný, treba si ho nechať vyhotoviť skôr, ako sa pristúpi k podpisu Zmluvy o dielo.

3.11. Cena diela má byť primeraná. Vzťahuje sa na ňu § 547 Obchodného zákonníka. Zahŕňa náklady na dopravu, materiál, prípadne komponenty, mzdy a režijné náklady. Hodinová sadzba je na Slovensku v súčasnosti (r. 2012) cca 7 eur, denná cca 50-60 eur na osobu. Sadzba za kilometer jazdy osobným autom je okolo 0,27 eur. Nemalo by sa teda stať, že týždňová „generálna“ oprava bez osobitných materiálových vstupov stojí pre dve osoby napríklad 2000.- eur!

3.12. Pred kolaudáciou nemá byť uhradená celá cena diela. Má to byť zmluvne zakotvené, napríklad v článku 6 Zmluvy o dielo.

VZOR ZMLUVY O DIELO:

ZMLUVA O DIELO

Uzavretá podľa § 536 a nasl. Obchodného zákonníka

Čl. 1. Zmluvné strany:

1.1. Objednávateľ: Rímskokatolícky farský úrad
IČO:
Zastúpenie:.....

1.2. Zhotoviteľ:IČO , adresa

Čl. 2. Predmet diela:

Čistenie, oprava a ladenie organa v rímskokatolíckom kostole v podľa Ponuky na opravu organa, zo dňa resp. podľa Rozpočtu na opravu zo dňa.... ktorá je súčasťou tejto Zmluvy.

Čl. 3. Doba plnenia:

Začatie prác:
Ukončenie prác:

Čl. 4. Miesto plnenia:

Empora rímskokatolíckeho kostola v
Dielňa v

Čl. 5. Cena diela:

Celková cena vrátane prác, materiálu a dopravy je- eur
V zmysle § 547, ods. 5 môže byť cena zvýšená najviac o 10%, ak sa pri vykonávaní diela objaví potreba činností, ktoré neboli predvídateľné v čase uzavretia tejto zmluvy.

(Ak zabezpečuje objednávateľ ubytovanie a stravu pre zhotoviteľa, je dobré to uviesť.)

Čl. 6. Platobné podmienky:

Zmluvná cena bude uhrádzaná zálohovo po čiastkach prevodom na účty zhotoviteľov, (alebo v hotovosti), v termínoch:
Zostávajúca časť vo výškeeur po kolaudácii.
Zhotovitelia vystavia faktúry, pri hotovostnej platbe aj pokladničné bloky.

Čl. 7. Záruka:

Záruka na technické opravy je ... rokov. Zo záruky sú vylúčené chyby spôsobené statickou kostolou, zatekajúcou strechou, padajúcou omietkou, živočíchmi ako sú hlodavce, vtáčtvo, hmyz, chyby spôsobené živlami – napr. požiarom, bleskom, chyby spôsobené poruchami elektroinštalácie a chyby spôsobené zásahom nepovolanej osoby.

Čl. 8. Kolaudácia :

Naladený organ prevezme objednávateľ po kolaudácii, pri ktorej bude overená kvalita prác. Kolaudátor zároveň vykoná organový koncert. Kolaudátora pozve objednávateľ.

Čl. 9. Závěrečné ustanovenie:

9.1. Zmluvu možno meniť alebo dopĺňať len písomnými dodatkami zmluvných strán.

9.2. Zhotoviteľ vyhlasuje, že je oprávnený vykonávať práce, na ktorých plnenie sa v tejto zmluve zaviazal.

9.3. Zhotoviteľ vyhlasuje, že nie je platcom DPH. (ak je zhotoviteľ platcom DPH, treba to zohľadniť v Rozpočte).

9.3. Zmluva je vyhotovená vo dvoch vyhotoveniach, každý účastník dohody obdrží po jednom.

9.4. Zmluvné strany sa dohodli, že všetky vzťahy vyplývajúce z tejto zmluvy podliehajú zákonu č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov a právneho poriadku SR.

9.5. Zmluvné strany vyhlasujú, že si zmluvu prečítali, jej obsahu porozumeli a na znak súhlasu s jej obsahom ju vlastnoručne podpísali.

9.6. Zmluva nadobúda platnosť a účinnosť dňom jej podpísania obidvoma zmluvnými stranami.

V dňa.....

Zhotoviteľ

Objednávateľ

VZOR ROZPOČTU

Por. číslo	Položka	Poznámka	Eur
1.	Demontáž píšťalového fondu	uloženie na chóre	300.-
2.	Umývanie kovových píšťal	cca 1100 ks	600.-
3.	Vysávanie a čistenie drevených píšťal	cca 80ks	40.-
4.	Čistenie vnútra organa	píšťalnice,lavičky,atď	100.-
5.	Regulácia vôle medzi pod ventilm	všetky relé a lišty	300.-
6.	Oprava anulátora pedála	nefunguje	50.-
7.	Regulácia traktúry	nepresná repetícia	100.-
8.	Meranie a nastavenie tlaku	zníženie o cca 10mm	100.-
9.	Intonácia a stíšenie niektorých reg.	principály, mixtúry	700.-
10.	ladenie (12 registrov vrátane mixtúr)	cca 1100 píšťal	900.-
11.	režijné výdavky		220.-
12.	doprava (4cesty PP-Pružina a späť)	4×400km	280.-
Spolu			3 690.-

4. Kolaudačná zápisnica

4.1. Po každej opravě treba organ komisióne skontrolovať.

4.2. Kolektívne laudatio vykonáva komisia: za objednávateľa správca kostola, ďalej miestny organista, ktorý organ dobre pozná, člen hudobnej komisie liturgickej komisie diecézy, prizvaný má byť nestranný kolaudátor, ktorého pozýva objednávateľ, chýbať nemá zho-

toviteľ, a zástupca farskej rady.

4.3. Kolaudátor má byť rešpektovaný organista – umelec s vysokoškolským vzdelaním v odbore Hra na organ.

4.4. Kolaudátor má byť oboznámený so Zmluvou o dielo a s Rozpočtom alebo iným dokumentom, z ktorého jasne vyplýva rozsah prác.

4.5. Pri posudzovaní prác prihliada kolaudátor na zmluvne zakotvený rozsah opravy

(pozri bod 4.7.)

4.6. Kvalita organa (a zároveň kompetentnosť kolaudátora) sa najlepšie preverí organovým koncertom. Ten by nemal chýbať hlavne po generálnej oprave.

4.7. Kolaudátorom môže byť aj organológ alebo odborník na liturgickú hudbu. V takom prípade spolupracuje s výkonným umelcom – organistom, ktorý mu asistuje.

4.8. Podľa zvykového práva kolaudátormi nebývajú organári kvôli možnému konfliktu záujmov.

4.9. Kolaudačná komisia na záver spíše Kolaudačnú zápisnicu. Podľa § 562 Obchodného zákonníka (pozri časť 5 tohto CD) tak má

objednávateľ urobiť čo najskôr po dohotovení diela.

V zápisnici odporučí (neodporučí) komisia prevziať dielo, prípadne určí, ktoré chyby diela treba odstrániť.

4.10. Záruka začína plynúť v zmysle § 563 po odovzdaní diela.

4.11. Kolaudačná zápisnica sa vyhotovuje v zmysle Obchodného zákonníka podľa § 554 ods.6.

4.12. Na kolaudácii môže štatutárneho zástupcu (správcu kostola) zastupovať poverená osoba podľa § 555 ods. 4.

Vzor kolaudačnej zápisnice:

Zápisnica z kolaudácie organa Rieger, opus 2065 po generálnej oprave v Rímskokatolíckom farskom kostole sv. Juraja v Bobrovci

Po preštudovaní ponuky na čiastkovú opravu z 12. 2. 2009, zmlúvy na generálnu opravu z 31. 8. 2009 a rozpisu vykonaných prác, ako aj po preskúšaní technickej a zvukovej stránky kolaudačná komisia konštatuje, že práce boli vykonané v požadovanom rozsahu a kvalite a ukončené v dohodnutom termíne.

Počas II. svetovej vojny bola strelnými zbraňami poškodená žalúziová skriňa, pričom vznikol otvor. Na žalúzii nedosadajú všetky lamely. Z týchto dôvodov nie je žalúziový efekt dostatočný.

Anulátor pedálu je konštrukčne od postavenia organa zhotovený tak, že sa nedá vypnúť. Z tohto dôvodu ho komisia odporúča znefunkčniť odpojením.

Pri kontrole intonácie a chodu traktúry boli zistené nasledovné chyby:

- principál 8', tón h - nenasadzuje
- principál 4', tón gis' - nenasadzuje
- gamba 8', tón dis' - nenasadzuje
- flauta 8', zosúladiť intenzitu v rozsahu gis -f
- tón e' na I. man. nefunguje v spojke II /I 8'

Zhotoviteľ sa zaväzuje zistené chyby odstrániť najneskôr do konca januára 2010.

Kolaudačná komisia odporúča objednávateľovi dielo prevziať.

Prítomní:

Objednávateľ: Mgr. Peter Bolibruch, správca farnosti

Za zhotoviteľa:

Mgr. Peter Franzen
Ing. Slavomír Števec
Jozef Jurčík

Kolaudačná komisia:

Alena Komorášová
Mgr. art. Stanislav Šurin
Metod Rakar {

v Bobrovci, 14. 12. 2009

Udalosti v oblasti cirkevnej hudby

Amantius Akimjak

Vážení čitatelia, v tejto rubrike uvádzame informácie o festivaloch, kantorských kurzoch, koncertoch a ďalších podujatiach z oblasti cirkevnej hudby, ktoré sa pripravujú alebo sa už uskutočnili. Táto rubrika je k dispozícii všetkým tým, ktorí takéto podujatie pripravujú, organizujú alebo sa na nich zúčastnia.

Stačí do redakcie Adoramus Te poslať informáciu o takomto podujatí na adresu Adoramus Te, Kľčov číslo 27, 053 02 Spišský Hrhov alebo e-mailom: amo@stonline.sk. Redakcia ju zrediguje a uverejní. Nevyžiadané príspevky redakcia nevracia a vyhradzuje si právo na výber a úpravu príspevkov v tejto oblasti.

VIANOČNÝ KONCERT KANDRÁČOVCOV

Jedinečný vianočný koncert sa uskutočnil 29. decembra 2012 vo farskom kostole v Košiciach – Myslave. Známa hudobno-spevácka skupina Kandráčovci z východného Slovenska pripravila žánrovo pestré predstavenie kolied a piesní. Posolstvo betlehemskeho Dieťaťa sa nieslo aj duchovným slovom. Hostom koncertu bol košický arcibiskup metropolita Mons. Bernard Bober. Publikum nadšenými ováciami ocenilo umelcov i krásu predvedených diel.

1. VIANOČNÝ KONCERT V RADOŠINEJ

Na sviatok Krstu Krista Pána, kedy skončilo vianočné obdobie, sa konal vo farskom Kostole Najsvätejšej Trojice v Radošine prvý vianočný koncert. Vianočné priesne zaspievali chrámové zbory z Radošiny a Bziniec. Študent hry na gitare Martin Jantula pridal skladby Johanna Sebastiana Bacha, Marek Bednárík, študent druhého ročníka hudobnej výchovy na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre zaspieval vianočné koledy a päťčlenná folklórna skupina z Urminiec Peškovci sa predstavila s terchovskou muzikou.

Koncert sprevádzal prednes úvah Anselma Grüna a Pavla Straussa. Podujatie v duchu sviatku Krstu Pána s využitím náboženských úvah o tejto sviatosti sledovalo okolo dvesto ľudí, ktorí svoje sympatie a výkony odmenili potleskom. Na záver ocenil bohatstvo talentov účinkujúcich vdp. Ľubomír Havran. Dekan poďakoval Pánu Bohu za to, že sa vďaka vystupujúcim je možné takto potešiť a všetkým udelil požehnanie. Podujatie sa uskutočnilo pri príležitosti Roka viery a Roka sv. Cyrila a Metoda.

SLOVENSKÝ PREKLAD HYMNY SVETOVÝCH DNÍ MLÁDEŽE V RIO DE JANEIRO

Organizačný tím Svetových dní mládeže (SDM) 2013 na Slovensku má ďalšiu novinku. Predstavuje oficiálny preklad hymny SDM v slovenskom jazyku. Jej príprava trvala takmer tri mesiace, podieľali sa na nej amatérski a profesionálni hudobníci z viacerých miest. Dostala názov „Nádej svitania“. Za oficiálnym slovenským textom stojí novinár Tomáš Hudák.

„Dodnes si pamätám refrén hymny zo stretnutia mladých v Ríme, a to už je dobrých 12 rokov. Veľakrát to už pre mňa boli tie správne slová v správnej chvíli. Chcel som, aby sa nám aspoň trochu podarilo to isté aj s touto piesňou,“ hovorí Tomáš Hudák. Slovenská verzia sa skladá z dvoch sloh a refrénu. Na jej nahrávke v súčasnosti pracuje skupina Ameň Kameň. Kapela ju oficiálne predstaví vo februári.

Hymna slávnostne zaznie aj v júli na otváracom ceremoniáli Národného stretnutia mládeže R13 v Ružomberku, ktoré predstavuje alternatívu pre tých, čo nepocestujú do Rio de Janeira. „Pieseň je kľúčovým symbolom medzinárodného stretnutia mladých ľudí. Získava si srdcia mladých na celom svete. Srdcia slovenských mladých si môže získať už vďaka slovenskej verzii,“ pridáva Pavol Danko, zodpovedný za jej preklad.

Oficiálnu hymnu SDM zložil v portugálčine kňaz José Cândido z farnosti São Sebastião v Belo Horizonte Minas Gerais. Okrem toho, že je za oficiálnou hymnou, je tiež skladateľom ďalších 200 liturgických piesní. Predstavili ju koncom minulého roka v Brazílii.

Kurz pre organistov a kantorov v dňoch 7.-12. júla 2013

V dňoch 7.-12. júla 2013 sa v Exercičnom dome v Terchovej uskutoční kurz pre chrámových organistov a kantorov. V rámci kurzu ponúkame tieto špecializácie:

1 hra na organe - rozdelená na tri skupiny:

- základy organovej hry pre začiatočníkov,
- liturgická hra (JKS, LS),
- organová literatúra;

2 dirigovanie zboru;

3 gregoriánsky chorál.

Okrem týchto špecializácií chceme vytvoriť z účastníkov kurzu spevácky zbor, ktorý bude účinkovať na liturgických sláveniach - každodenných svätých omšiach, ranných chválach a vešperách. Zbor bude slúžiť aj ako cvičné teleso pre tých, ktorí si vyberú špecializáciu „dirigovanie zboru“. Ponúkame tiež individuálnu hlasovú výchovu. Po večeroch budú prebiehať tematické prednášky so zameraním na liturgickú hudbu a hudobnú teóriu. V súvislosti so zabezpečením kurzu prosíme záujemcov, aby si vybrali iba jednu z uvedených špecializácií. Hlasovej výchovy sa môžu zúčastniť všetci účastníci kurzu. Aby sme mohli vybrať vhodný zborový repertoár, prosíme aby ste uviedli aj hlasové zadelenie (soprán, alt, tenor, bas).

Poplatky účastníka za kurz:

- účastnícky poplatok 50,- Eur;
- stravné 6,50 Eur/deň;
- ubytovanie 7,- Eur/noc.

Prihlášky posielajte do 15. 6. 2013 na adresu:
Ústav hudobného umenia, vedy a sakrálnej hudby
Pedagogická fakulta KU
Nám. A. Hlinku 56/1
034 01 Ružomberok

alebo elektronicky:*
mail: zuzana.zahradnikova@ku.sk
mail: rastislav.adamko@ku.sk

* Prihlášku v elektronickej forme nájdete na adrese:
<http://kh-ku.webnode.sk/>

Informácie dostanete aj na tel. číslach:
044/4326842 klapka 1510, mobil: 0918 722110

PRIHLÁŠKA na Kurz pre organistov a kantorov Terchová 7. - 12. júla 2013

.....
meno a priezvisko

.....
adresa

.....
telefón

.....
e-mail

Krížikom (x) označte jednu z uvedených špecializácií:

ŠPECIALIZÁCIA:

1. Hra na organe

a) základy organovej hry pre začiatočníkov

b) liturgická hra (JKS, LS)

c) organová literatúra

2. Dirigovanie zboru

3. Gregoriánsky chorál

Hlasová výchova

Hlas: soprán

alt

tenor

bas

Objednávka ubytovania:

Ne/Po	Po/Ut	Ut/St	St/Št	Št/Pa	Pa/So

Objednávka stravy:

	Nedeľa	Pondelok	Utorok	Streda	Štvrtok	Piatok	Sobota
Raňajky	X						
Obed	X						X
Večera							X

SUMMARY

SINGINGS IN LENT
AND EASTER PERIOD
AMANTIUS AKIMJAK

The professor of liturgical singing and sacred music at Catholic University in Ružomberok explains the meaning and content of the Lent and Easter period. In the article he also offers the division of the United catholic hymnal songs for these liturgical periods. He also points out the Directory for organists which offers another possibilities of liturgical singings beside the UCH songs. The Lent is described as a liturgical period in which together with Christ we prepare ourselves for celebrating the passion of Jesus, his death and resurrection; by means of fast, prayer and contemplation particular stations of the cross. In Easter period we celebrate Christ's victory over the death, sin and the power of evil. We sing joyful Alleluia, expect the Pentecost and the second coming of Christ.

THE ROLE OF MUSIC
AND SINGING IN
CATECHESIS AND ITS
RELATION TO LITURGICAL
CELEBRATION WITH THE
PRESENCE OF CHILDREN

KATARÍNA HUDÁKOVÁ

The issue of masses with the presence of children is a topical question of these days even due to the fact that requirements of the Second Vatican Council (SVC) in this area are just gradually put to practice. The liturgical renewal initiatives introduced by the liturgical movement and crowned by the council have not been met yet. This article offers a view of children singings in catechesis and during the celebration of the Holy Mass with the presence of children. The goal is to draw attention to the importance of music and singing in catechesis and to point out the influence and relation of these catechetical elements to liturgical celebration. The author of the article specifies concrete requirements on liturgical singings at masses with the presence of children and also presents possibilities of using musical instruments in the frame of liturgy. She also specifies the relationship between the catechesis and liturgy.

LITURGICAL WORKS OF PETER EBEN
USED IN CATHOLIC LITURGY
IN SLOVAKIA
LADISLAV ONDERČIN

In his study a PhD. student of musical art at the FE CU presents the Czech musical composer Peter Eben. He emphasizes his contribution to enriching liturgy in Slovakia by his musical compositions. In his article he also deals with

the issue of adaptation of Eben's tunes to responsorial psalm, Sanctus and other pieces that can be found in Slovak liturgical songbooks. He also writes about adaptation of Eben's songs and antiphons.

WORKSHOP FOR ORGANISTS
AND CANTORS IN TERCHOVÁ
ON JULY
7TH - 12TH 2013
FE CU IN RUŽOMBEROK,
THE INSTITUTE OF MUSICAL
ART, SCIENCE AND SACRED
MUSIC

At regular workshop in Terchová for organists, cantors, psalmists and candidates for this service in the Church can enroll themselves by submitting the form included in this issue.

MUSICAL SCORE APPENDIX

Vlastimil Dufka – Let's quieten in God's word, God's mirror.

Gregorian chant – Down in adoration falling – organ score.

*Issue 1/2013 was prepared
by Amantius Akimjak*

Translated by Matej Bartoš

VEĽKONOČNÝ ORGANOVÝ KONCERT MONIKA MELCOVÁ

Štátny komorný orchester Žilina
Štvrtok 04.04.2013 o 19.00 hod.

Monika Melcová,
významná slovenská organistka
pôsobiacá v Paríži a San Sebastiane

Alžbeta Sivoňová,
Konzervatórium Žilina

Pavol Valášek,
Konzervatórium Žilina

PROGRAM:

Johann Sebastian Bach

Prelúdium a fúga d mol BWV 539

Max Reger

Toccata d mol op. 59/5

Johann Sebastian Bach

Prelúdium a fúga D dur BWV 532

Joseph Bonnet

Variations de concert op. 1

Louis Vierne

Scherzo de la Deuxieme Symphony op. 20

Monika Melcová

Improvizácia

Johann Sebastian Bach

Prelúdium a fúga G dur BWV 541

Aus dem Leipzigen Handschrift „Schmücke dich o liebe Seele“ BWV 654

Bert Matter

Fantaisie sur Une jeune fillette

Monika Melcová

Improvizácie na témy z publika

Spevy a modlitby z Taizé

Po desiatich rokoch prináša vydavateľstvo studio LUX na trh Spevy a modlitby z Taizé. Druhé vydanie spevníka je doplnené o 35 nových skladieb a prešlo potrebnými úpravami.

Je cenným pomocníkom pre tých, ktorí majú radi spiritualitu spevov z Taizé, obohatí liturgiu aj modlitby v spoločenstvách, či jednotlivcov. Tento spevník obsahuje zväčša štvorhlasné spevy pre zhromaždenie. V pripravovanej, druhej časti spevníka sa budú nachádzať aj sóla k spevom. Bližšie informácie o zakúpení spevníka nájdete na stránke:

<http://luxshop.lux.sk/lx/knihy/spevy-a-modlitby-z-taize>

